

**STRATEGIJA RAZVOJA KMETIJSTVA IN RAZVOJA
PODEŽELJA V OBČINI SEMIČ
ZA OBDOBJE 2007 – 2013**

Novo mesto, april 2008

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
NOVO MESTO

Šmihelska 14, 8000 Novo mesto
tel (07) 373 05 70, fax (07) 373 05 90
www.kmetijskizavod-nm.si

Dokument razvoja kmetijstva v občini Semič za obdobje 2007-2013
so izdelale strokovne službe Kmetijsko-gozdarskega zavoda iz Novega mesta

Odgovorna oseba:

mag. Zdenka Kramar, univ.dipl.inž.

Direktor:
Jože Simončič univ.dipl.agr.

1.	<i>UVOD</i>	1
2.	<i>IZHODIŠČNA ZAKONODAJA IN STRATEŠKI DOKUMENTI</i>	2
2.1.	<i>Izhodiščna zakonodaja</i>	2
2.2.	<i>Strateški dokumenti</i>	2
2.2.1.	<i>Reforma SKP – reforma EKO O plačil</i>	2
2.2.2.	<i>Program razvoja podeželja RS 2007-2013</i>	3
2.2.3.	<i>Nova pravila EU za državne pomoči v kmetijstvu – spremembe in novosti</i>	4
3.	<i>VIŠINA, VRSTE, NAMENI IN OBSEGI KORIŠČENJA FINANČNIH SREDSTEV IZ EKJUS TER PREDPRISTOPNE POMOČI SAPARD NA PODROČJU KMETIJSTVA V OBČINI SEMIČ</i>	7
3.1.	<i>Pridobljena sredstva na območju občine Semič iz naslova EPD – usmerjevalni del EKJUS (investicije – leta 2004-2006) in SAPARD</i>	7
3.2.	<i>Pridobljena sredstva – struktura zahtevkov na območju občine Semič iz naslova jamstvenega dela EKJUS</i>	8
4.	<i>OSNOVNE ZNAČILNOSTI KMETIJSTVA IN GOZDARSTVA V OBČINI</i>	9
4.1.	<i>Struktura kmetijskih zemljišč in velikostna struktura kmetij</i>	9
4.2.	<i>Kmetijska gospodarstva glede na ekonomsko velikost, razpoložljivo delovno silo in izobrazbeno strukturo na kmetijah</i>	11
4.3.	<i>Struktura kmetijske pridelave – ocena razmer v posameznih kmetijskih panogah</i>	12
4.3.1.	<i>Poljedelstvo</i>	12
4.3.2.	<i>Sadjarstvo</i>	12
4.3.3.	<i>Vinogradništvo</i>	12
4.3.4.	<i>Živinoreja</i>	13
4.3.5.	<i>Ekološko kmetovanje</i>	13
4.3.6.	<i>Čebelarstvo</i>	14
4.3.7.	<i>Dopolnilne dejavnosti na kmetijah</i>	15
5.	<i>GOZDARSTVO</i>	16
5.1.	<i>Osnovni gozdni fondi</i>	16
5.2.	<i>Gozdne prometnice</i>	16

5.2.1.	Gozdne ceste	16
5.2.2.	Gozdne vlake	17
5.3.	<i>Posestna sestava zasebnih gozdov</i>	17
5.4.	<i>Pomen prihodkov iz gozda za lastnike gozdov</i>	17
6.	OCENA PRIHODKOV IN DOHODKA NA POVPREČNI KMETIJI V OBČINI SEMIČ	19
7.	KMETIJSTVO IN PODEŽELJE	21
7.1.	<i>Kmetijstvo kot pomemben element oblikovanja prostora</i>	21
7.2.	<i>Širši programi razvoja podeželja na območju občine Semič</i>	21
7.3.	<i>Mreža območij Nature 2000</i>	21
7.4.	<i>Zaščita posebnih kmetijskih pridelkov oz. živil</i>	22
7.5.	<i>Stanovsko organiziranje v kmetijstvu</i>	23
8.	OPREDELITEV PROBLEMOV S POTREBNIMI UKREPI ZA IZBOLJŠANJE STANJA	24
8.1.	<i>Problemi</i>	24
8.2.	<i>Cilji s potrebnimi ukrepi za izboljšanje stanje</i>	25
9.	STRATEŠKE USMERITVE RAZVOJA KMETIJSTVA IN PODEŽELJA - VIZIJA RAZVOJA	27
9.1.	<i>Profesionalne kmetije</i>	31
9.2.	<i>Sonaravno (trajnostno) kmetovanje in ohranjanje kmetijske dejavnosti z namenom ohranjanja izgleda kulturne krajine in preprečevanje zaraščanja</i>	31
10.	NAČRT URESNIČEVANJA STRATEGIJE RAZVOJA KMETIJSTVA IN PODEŽELJA	33
9.	PREDLOG IN OBRAZLOŽITEV PROGRAMOV FINANČNIH POMOČI NAMENJENIH KMETIJSTVU, GOZDARSTVU IN PODEŽELJU V OBČINI SEMIČ	35
10.1.	<i>Obrazložitev finančnih pomoči glede na vire financiranja in pravne podlage financiranja</i>	37
	Skupinske izjeme za primarno kmetijsko pridelavo na osnovi Uredbe komisije (ES) št. 1857/2006	
	NALOŽBE V KMETIJSKA GOSPODARSTVA	37
	POMOČ ZA PLAČILO ZAVAROVALNIH PREMIJ	38
	POMOČ ZA ZAOKROŽITEV ZEMLJIŠČ (ARONDACIJO)	38

Državne pomoči za področje gospodarstva v povezavi z dopolnilnimi dejavnostmi ter trženjem na kmetijskih gospodarstvih na osnovi Uredbe komisije (ES) št. 1998/2006

<i>NALOŽBE V DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJAH</i>	39
<i>TEHNIČNA PODPORA V KMETIJSKEM IN GOZDARSKEM SEKTORJU</i>	39
Druge vrste pomoči	
<i>ŠTIPENDIRANJE BODOČIH PREVZEMNIKOV KMETIJ</i>	40
<i>IZVAJANJE PRISTOPA LEADER</i>	41
<i>OBNOVA IN RAZVOJ VASI</i>	41
Specifični razvojni programi na območju občine Semič	41

Seznam preglednic:

<i>Preglednica 1: Pregled ukrepov financiranja Programa razvoja podeželja 2007-2013 (Evropski sklad za razvoj podeželja-ESRP) in možnosti financiranja posameznih ukrepov na nivoju lokalnih skupnosti</i>	<i>5</i>
<i>Preglednica 2: Višina pridobljenih plačil v občini Semič iz naslova finančnih podpor SKP – EKO O plačila, plačila OMD in SKOP plačila v letu 2007</i>	<i>7</i>
<i>Preglednica 3: Število prejemnikov nepovratnih finančnih sredstev z vrednostjo pridobljenih javnih sredstev (viri SAPARD in EKUJS - EPD) na kmetijskih gospodarstvih po ukrepih v občini Semič v obdobju 2002-2006</i>	<i>7</i>
<i>Preglednica 4: Število kmetij in površine (ha) vključene po posameznih ukrepih SKOP/KOP v letu 2007</i>	<i>8</i>
<i>Preglednica 5: Površina kmetijskih zemljišč v uporabi KMG v občini Semič in površina kmetijskih zemljišč po kulturah (v ha)</i>	<i>9</i>
<i>Preglednica 6: Kmetijska gospodarstva (KMG) po rabi kmetijskih zemljišč</i>	<i>9</i>
<i>Preglednica 7: Število kmetij po velikostnih razredih glede na rabo kmetijskih zemljišč (lastna in najeta) v ha</i>	<i>10</i>
<i>Preglednica 8: Družinske kmetije glede na ekonomsko velikost (ESU)</i>	<i>11</i>
<i>Preglednica 9: Starostna sestava gospodarjev kmetij in delovne sile na družinskih kmetijah</i>	<i>11</i>
<i>Preglednica 10: Struktura pridelave poljščin v ha</i>	<i>12</i>
<i>Preglednica 11: Reja plemenskih živali na kmetijah (skupno število in število kmetij) v občini Semič</i>	<i>13</i>
<i>Preglednica 12: Struktura reje plemenskih ovac – št. kmetij in št. živali po velikosti črede</i>	<i>14</i>
<i>Preglednica 13: Struktura ekološke pridelave</i>	<i>14</i>
<i>Preglednica 14: Struktura reje čebel – št. čebelarjev po številu panjev</i>	<i>14</i>
<i>Preglednica 15: Število registriranih dopolnilnih dejavnosti v občini Semič</i>	<i>15</i>
<i>Preglednica 16: Gozdni fond po lastniški strukturi gozdov</i>	<i>16</i>
<i>Preglednica 17: Posestna sestava zasebnih lastnikov gozdov v občini Semič</i>	<i>17</i>
<i>Preglednica 18: Izračun skupnega pričakovanega kletnega prihodka in njegove strukture na povprečni kmetiji v občini Semič</i>	<i>19</i>
<i>Preglednica 19: Cilji po prioritetah z ukrepi (označeni ukrepi na nivoju občine)</i>	<i>25</i>

Preglednica 27: Realizacija posameznih ciljev strategije razvoja kmetijstva in podeželja v občini Semič na osnovi indikatorjev

34

Seznam grafikonov:

<i>Graf 1:</i>	<i>Število kmetij in povprečje obdelovalne zemlje na kmetijo v ha v letih 2000 in 2007</i>	<i>10</i>
-----------------------	---	------------------

Seznam shem:

<i>Shema 1:</i>	<i>Vsebina podpor v okviru Evropskega sklada za razvoj podeželja 2007-2013</i>	<i>4</i>
------------------------	---	-----------------

<i>Shema 2:</i>	<i>Prikaz strukture prihodkov in dohodka na povprečni kmetiji v občini Semič</i>	<i>20</i>
------------------------	---	------------------

<i>Predloga:</i>	<i>Mreža območij Nature 2000 v občini Krško</i>	<i>31</i>
-------------------------	--	------------------

Seznam uporabljenih kratic in okrajšav:

	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
ARSKTRP	
EU	Evropska unija
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
EKUJS	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad
EKO O	Plačila iz naslova SKP (kritje razlike med tržno in proizvodno ceno)
EKJUS	Evropski kmetijski jamstveni in usmerjevalni sklad
EPD	Enotni programski dokument
ES	Evropska skupnost
ESRP	Evropski sklad za razvoj podeželja
ESU	European economic size unit (Ekonomska velikost kmetijskega gospodarstva)
GERK	Grafična enota rabe kmetijskih zemljišč
GVŽ	Glav velike živine
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KMG	Kmetijsko gospodarstvo
KZ	Kmetijska zadruga
KSS	Kmetijska svetovalna služba
KZU	Kmetijsko zemljišče v uporabi
LAS	Lokalna akcijska skupina
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Slovenije
MPG	mlado pitano govedo
OMD	Območja z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo
PDM	Polnovredna delovna moč
PRP	Program razvoja podeželja
SAPARD	Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development (Predristopni program EU za kmetijstvo in razvoj podeželja)
SKOP	Slovenski kmetijski okoljski program
SKP EU	Skupna kmetijska politika Evropske unije

1. UVOD

Osnovna funkcija kmetijstva je pridelava hrane. Vse pogosteje se ta cilj povezuje s ciljem zagotavljanja zahtev potrošnika po hrani višje kakovosti. Kmetijstvo ob izvajanju ukrepov Skupne kmetijske politike Evropske Unije (SKP EU) doživlja strukturne spremembe. Posledice so večanje posesti in intenzifikacija pridelave na posameznih kmetijah na eni strani, ter opuščanje kmetovanja na drugi, kar ima za posledico zaraščanje kmetijskih površin in socialne stiske kmetov. Vzporedno s spremembami v kmetijstvu se spreminja gospodarska in demografska struktura prostora – podeželja. Urejeno podeželje je pomembno kot prostor za bivanje in kot prijetno okolje za delo in rekreacijo prebivalstva (ekonomsko - socialna dimenzija urejanja prostora) ter kot prostor varstva oz. ohranjanja naravnih virov (ekološka dimenzija urejanja prostora). Vloga kmetijstva tako ni le pridelava hrane, ampak je njegova vloga večnamenska. Ohranjanje kmetijske dejavnosti (kljub njeni ekonomski nekonkurenčnosti) postaja nacionalni interes in interes lokalne skupnosti z namenom pridelave kakovostne hrane in lokalne (lastne) oskrbe s hrano.

Če smo še v iztekajočem programskem obdobju 2004-2006 izrazito pozornost namenjali »multifunkcionalnosti« kmetijske pridelave, je v prihajajočem programskem obdobju 2007–2013 poleg tega poudarek na ohranjanju delovnih mest v kmetijstvu in na podeželju (diverzifikacija nekmetijskih dejavnosti) ter višanju dodane vrednosti in produktivnosti v kmetijski pridelavi.

V prihodnjih letih se bo kmetijstvo moralo prilagoditi novim razmeram in nadaljnjim spremembam v razvoju trga (tržni politiki), povpraševanju in okusu potrošnika. Te spremembe bodo vplivale tudi na lokalna gospodarstva na podeželskih območjih. Zato je osnovni cilj politike razvoja podeželja v programskem obdobju 2007-2013 usmerjen k povrnitvi in krepitvi konkurenčnosti podeželskih območij in tako posredno k ohranjanju in ustvarjanju novih delovnih mest na teh območjih.

Reforma SKP na nivoju neposrednih plačil (reforma EKO 0 plačil) kratkoročno pomeni ohranjanje dohodkovnega položaja na kmetijah, lahko pa bo imela dolgoročni učinek zmanjševanje obsega kmetijske pridelave (delež višine pridobljenih plačilnih pravic na osnovi zgodovinskih plačil). Nadaljnje opuščanja kmetovanja je povezano s strukturno razdrobljeno kmetijsko pridelavo (predvsem živinorejsko !) in ostarelostjo nosilcev kmetijskih gospodarstev na območju občine. Vključevanje kmetov v sonaravne oblike kmetovanja, zlasti v tiste ukrepe, ki so povezani s pridelavo hrane višje kakovosti, pozitivno vpliva na ohranjanje proizvodne funkcije kmetijstva. Sonaravnim oblikam kmetovanja EU nudi v prihajajočem programskem obdobju 2007–2013 finančne podpore v okviru Kmetijsko okoljskih plačil (KOP), vendar pa z recisivno lestvico višine finančnih podpor. Zato je nujno za dolgoročneje hranjanje kmetijstva (ustavitev oz. upočasnitev trenda zaraščanja kmetijskih površin !) ohranjati tudi optimalni obseg pridelave na posameznih kmetijskih gospodarstvih. Glede na to, da večini kmetij na območju občine kmetovanje predstavlja dodatno ali dopolnilno dejavnost in na večini teh kmetij ni pričakovati izrazitejše intenzifikacije, je usmerjanje v ekološko kmetovanje v povezavi z rejo domačih živali (krave dojilje, drobnica, konji), ohranjanjem travniških sadovnjakov ter načrtno organizacijo tržne pridelave optimalna usmeritev. Od te usmeritve je potrebno nekoliko distancirati profesionalne kmetije, katerih cilj je stabilizacija dohodkov na kmetijah in vinogradništvo, katerega nadaljnji razvoj je v precejšnji meri odvisen od uspešnosti tržnega organiziranja. Za občino in celotno Belo krajino, ki je pomembno turistično usmerjena, je potrebno načrtno vključevati v turistično ponudbo kmetijstvo z vsemi njegovimi funkcijami - od dopolnilnih dejavnosti do široke ponudbe tradicionalnih običajev podeželja skozi društvene dejavnosti. Del obeh segmentov – tako ohranjanje proizvodne funkcije kmetijstva, kot popestritev turistične ponudbe, predstavlja revitalizacija planin.

Finančne podpore SKP v okviru strukturne politike, so v obdobju 2007-2013 vse bolj usmerjene k celotnemu podeželju (ne izključno kmetijski dejavnosti), z namenom ustvarjanja novih delovnih mest. Za ta namen delež finančnih pomoči predstavlja že 14% vrednosti ESRP (OS 3 in deloma tudi OS 4). Sistemske ovire, kot sta posestna struktura in struktura pridelave, tudi v prihodnje ne bo mogoče spreminjati na hitro. Uspešnost prilagajanja kmetijstva v naslednjih letih se ne bo kazala samo pri ohranjanju nivoja kmetijske pridelave in urejenosti podeželja, temveč tudi pri uspešnem koriščenju finančnih sredstev iz strukturnih skladov EU–tako na nivoju individualnih kmetijskih gospodarstev (KMG), kot na nivoju raznovrstnih institucij in podjetij, ki z različnimi vsebinami svojega dela posegajo na področje kmetijstva in podeželja.

2. IZHODIŠČNA ZAKONODAJA IN STRATEŠKI DOKUMENTI

2.1. Izhodiščna zakonodaja

Izdelava dokumenta »Strategije razvoja kmetijstva in podeželja v občini Semič za obdobje 2007–2013« sovпада z začetkom izvajanja ukrepov SKP za programsko obdobje 2007-2013. Pri oblikovanju izhodišč dokumenta smo upoštevali naslednje strateške in pravne dokumente:

Program Razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013 (<http://www.mkgp.gov.si/>, julij 2007),
Uredba komisije (ES) št. 1857 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri državni pomoči za majhna in srednje velika podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo kmetijskih proizvodov in o spremembi Uredbe (ES) št. 70/2002 (december 2006) in Osnutke in navodila o spremembi državnih pomoči (interna navodila, MKGP, 2006),
Uredba komisije (ES) št. 1998/2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči »de minimis«,
Reforma neposrednih plačil – Uredba o neposrednih plačilih v kmetijstvu (Uradni list RS št. 99/2006) in Uredba o spremembi uredbe o neposrednih plačilih v kmetijstvu (Uradni list RS št. 5/2007),
Zakon o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 54/2000),
Uredba o izvedbi ukrepov kmetijske politike (Uradni list RS št. 17/2007),
Regionalni razvojni program JV Slovenije (http://www.rc-nm.si/rrp07_13.php?id=31).

2.2. Strateški dokumenti

2.2.1. Reforma SKP – reforma EKO O plačil

Reforma neposrednih plačil v kmetijstvu (tudi reforma SKP, reforma EKO 0 plačil) uvaja sistem proizvodno nevezanih plačil, pri čemer naša država z namenom »lažjega prehoda na sistem proizvodno nevezanih plačil«, še vedno ohranja del proizvodno vezanih plačil. V programskem obdobju 2004–2006 so KMG lahko uveljavljala neposredna plačila na hektar njivskih površin (višina plačil je bila odvisna od vrste kulture) in dodatno proizvodno vezana plačila (višina plačil na posameznem KMG je bila odvisna od količine prireje - klavne, ekstenzifikacijske ter mlečne premije). Reforma neposrednih plačil zajema:

1. Proizvodno nevezana plačila – število in vrednost plačilnih pravic dodeljenih posameznemu KMG v letu 2007 bo enaka v celotnem obdobju 2007-2013, neodvisno od obsega pridelave na kmetiji. Izplačila bodo mogoča ob pogoju vsakoletnega uveljavljanja oz. uveljavljanja vsaj enkrat v obdobju 3 let (obdelava kmetijskih površin!). Za uveljavljanje in izplačilo plačilnih pravic, bodo morala KMG izpolnjevati predpise NAVZKRIŽNE SKLADNOSTI.

Število pridobljenih plačilnih pravic je seštevek: števila plačilnih pravic – »navadnih« (regionalno plačilo enotno za vso Slovenijo – okvirno 332 EUR/ha za hektar »njiv« in predvidoma 133 EUR/ha za hektar »trajnega travinja«), števila plačilnih pravic za praho (332 ha EUR/ha »njiv«) in števila plačilnih pravic z dovoljenjem za sadje, zelenjavo in krompir (332 EUR/ha »njiv«), kar je enako številu hektarjev upravičenih površin na posameznem kmetijskem gospodarstvu (KMG).

Dodatke k višini vrednosti plačilnih pravic (vendar le k »navadni plačilni pravici« in plačilni pravici z dovoljenjem za sadje, zelenjavo in krompir) bodo prispevali še t.i »ZGODOVINSKI DODATKI«. Zaradi tega bo višina plačilnih pravic (višina plačila na hektar) na posameznih KMG različna. Izračunane vrednosti »zgodovinskih dodatkov« se bodo seštevale in enakomerno porazdelile na dodeljene plačilne pravice. Zgodovinski dodatki so:

- dodatek za sladkor: število upravičenih ha za prehodno plačilo za sladkor v letu 2006 (pogodba sklenjena s Tovarno sladkorja Ormož) pomnoženo s 303,733 EUR/ha,
- dodatek za mleko: referenčna količina mleka (pridobljeno kvoto) na KMG na dan 31.3.2007 v kg pomnožena z vrednostjo mlečne premije (24,49 EUR/tono) + dodatnega plačila (11,70 EUR/tono) in pomnoženo s faktorjem 0,8,
- dodatek za sektor govedoreje: izhodišče je vrednost pripadajočih premij na posameznem KMG v letu 2006 – število oz. višina posameznih odobrenih premij (premije za krave dojilje, dodatna nacionalna premija za krave dojilje, klavna premija – odraslo govedo/teleta, dodatno plačilo in ekstenzifikacijsko plačilo) pomnožena s faktorjem 0,3.

2. *Proizvodno vezana plačila* - višina plačil je še vedno odvisna od obsega prireje na posameznem KMG.

Proizvodno vezana plačila so:

- posebna premija za bike in vole (od leta 2007 se ne izračunava več obremenitev 1,8 GVŽ/ha krmnih površin) in sicer v višini 136,50 EUR za bika (enkratno izplačilo) in 97,50 EUR za vola (možni dve izplačili premije),

- dodatno plačilo za poseben način reje (ekstenzivna reja ženskih živali) nadomešča dosedanjo premijo za krave do jilje v kombinaciji ekstenzifikacijskega plačila, vendar pa za te premije KMG ne potrebuje premijskih pravic – okvirna višina plačila znaša 100 EUR/žival letno (dva od pogojev sta tudi obremenitev do 1,8 GVŽ/ha krmne površine in vsaj 50 % krmnih površin mora biti trajnih travnikov in/ali ekstenzivnih travnikov z dvojno rabo),

- premija in dodatna premija za ovce in koze (KMG mora pridobiti premijske pravice za rejo določenega števila živali !!!) – višina premije znaša 10,50 EUR za ovco in 8,40 EUR za kozo in ovco, na KMG z mlečno prirejo. V primeru, da ima KMG v uporabi najmanj 50 % kmetijskih zemljišč na območjih OMD, so upravičena do dodatne premije za ovce oz. koze in sicer v višini 3,5 EUR na žival.

3. Dodatne pomoči za katere KMG lahko pridobijo plačila (dodatki k regionalnem plačilu): neposredno plačilo na površino hmeljišča v obdelavi (120 EUR/ha), pomoč za stročnice (38,89 EUR/ha), pomoč za energetske rastline (45 EUR/ha) in podpora za pridelovanje lupinarjev (84,52 EUR/ha).

2.2.2. Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013

Evropski sklad za razvoj podeželja (ESRP) je eden od štirih strukturnih skladov. Osnovni namen finančnih pomoči, ki so na voljo iz strukturnih skladov, je enakomeren regionalni razvoj oz. odprava razvojnih (ekonomskih in socialnih) razlik med regijami in državami znotraj EU. Kot finančni instrumenti namenjeni pomoči pri zmanjševanju razvojnih razlik obstajajo štiri strukturni skladi:

Evropski sklad za regionalni razvoj (ERDF – European Regional Development Fund),

Evropski socialni sklad (ESF – European Social Fund),

Evropski sklad za razvoj podeželja (ERDF- European Fund for Rural Development) in

Evropski ribiški sklad (FIFG – European Fish Fund).

Pogoj za koriščenje sredstev strukturnih skladov je usklajena pravna zakonodaja države članice z EU ter potrjeni programski dokumenti za določeno programsko obdobje t.i. 2007-2013. V novem programskem obdobju prihaja do sprememb pri načrtovanju in posledično koriščenju ter nadzoru koriščenja finančnih sredstev iz enotnega sklada namenjenega kmetijstvu oz. podeželju (tudi Evropski sklad za razvoj podeželja – ESRP). V programskem obdobju 2004-2006 sta dva ločena strateška dokumenta predstavljala osnovo za koriščenje finančnih sredstev namenjenih kmetijstvu in podeželju: Enotni programski dokument (EPD) s Prioriteto 3 – Prestrukturiranje kmetijstva in razvoj podeželja (sredstva namenjena predvsem za investicije) in Program razvoja podeželja za ostale vrste finančnih transferjev namenjenih kmetijski dejavnosti. V programskem obdobju 2007-2013 bo koriščenje sredstev namenjenih kmetijstvu in podeželju iz ESRP potekalo na način, ki je predstavljen v Shemi 1 (% v oklepajih predstavljajo okvirno višino finančnih sredstev po posameznih oseh).

Opredeljeni cilji v Programu razvoja podeželja (PRP) RS 2007-2013 so v skladu z dvema ključnima ciljema lisbonske strategije – ustvarjanje novih in boljših delovnih mest ter vzpostavitev močnejše in trajnejše gospodarske rasti. To se odraža v usmerjanju investicijskih sredstev za potrebe kmetijstva in podeželja kot celote in za namene, ki presegajo primarno kmetijsko dejavnost.

Politika razvoja podeželja 2007 do 2013

Shema 1: Predvidene prioritete podpor v okviru Evropskega sklada za razvoj podeželja v programskem obdobju 2007-2013 in višina razpoložljivih sredstev po posameznih oseh

Delitev finančnih sredstev poteka po 3 oseh in dodatni 4. osi Leader, ki mora zajemati vsebine prioritete oz. ciljev vseh treh predhodnih osi.

Večina namenov financiranja v kmetijstvu iz naslova strukturne politike bo tudi v prihodnjem programskem obdobju ostala podobna. Novosti so v OS-i 3, kjer se pojavi delež podpor namenjenih za nekmetijske dejavnosti na podeželju (sofinanciranje mikro podjetij na podeželju), ter nova OS 4. Po letu 2009 bodo ponovno preverjeni in usklajeni kriteriji za določitev območij z omejenimi možnostmi za kmetovanje. Podrobnejši prikaz vsebin financiranja iz Evropskega sklada za razvoj podeželja (ESRP) je prikazani v preglednici 1, str. 5.

2.2.3. Nova pravila EU za državne pomoči v kmetijstvu – spremembe in novosti

Na območju EU so s 1.1.2007 stopila v veljavo nekatera nova pravila pri dodeljevanju državnih pomoči v kmetijstvu. Pravila, ki jih je potrebno upoštevati posredno (pravila, ki so veljala tudi že pred sprejetjem v nadaljevanju navedenih Uredb) so:

- Pravila skupnih tržnih ureditev in

- Pravila razvoja podeželja – Uredba Sveta (ES) 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega sklada za razvoj podeželja (ESRP) ter sektorska pravila za državne pomoči (nova pravila):

- Uredbo komisije (ES) št. 1857/2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri državni pomoči za majhna in srednje velika podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo kmetijskih proizvodov in spremembo Uredbe (ES) št. 70/2001, ki določa da je pomoč malim in srednje velikim podjetjem⁽¹⁾ združljiva s skupnim trgom in ni predmet obveznosti predhodne prijave ES (o taki pomoči se Komisijo samo obvesti – t.i. skupinske izjeme za področje kmetijstva).

Pri tem natančno navaja področja uporabe (namene), opredelitve in pogoje pri dodeljevanju državnih pomoči. Pomembna novost je maksimalna dovoljena višina dodeljenih sredstev za naložbe pri majhnih in srednje velikih podjetjih (ta terminologija zajema tudi kmetijska gospodarstva) v primarni kmetijski pridelavi. Višina pomoči posameznemu kmetijskemu podjetju ne sme preseči 400.000 EUR v obdobju treh let. Dejavnosti trženja in predelave kmetijskih pridelkov, vključujoč dopolnilne dejavnosti, pa zapadejo v pravila za gospodarstvo na podlagi

- Uredbe Komisije št. 1998/2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči de minimis, ki dovoljuje maksimalno višino dodeljenih državnih pomoči posameznemu podjetju v višini 200.000 EUR v obdobju treh let.

V preglednici 1 so navedeni predvideni ukrepi iz naslova PRP 2007-2013, njihovo financiranje na državni ravni in možnosti financiranja ukrepov na nivoju občin. Pri tem je potrebno poudariti, da se bodo dodeljena finančna sredstva za naložbe seštevala (kumulativni pristop) in nikakor ne bodo smela preseči zgoraj navedenih vrednosti v obdobju treh let, hkrati pa tudi ne predpisane deleže bruto intenzivnosti pomoči za posamezne ukrepe.

Preglednica 1: Pregled ukrepov financiranja Programa razvoja podeželja 2007-2013 (Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja – ESRP) in možnosti financiranja posameznih ukrepov na nivoju občin

UKREPI PRP 2007-2013	GLAVNI ELEMENTI UKREPOV NA DRŽAVNI RAVNI	OKVIR DP	OBČINE
OS 1: Konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva – CILJ: Izboljšati konkurenčnost kmetijskega, živilskega in gozdarskega sektorja			
Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu	Int. Pomoči – do 100% do 1.500 EUR/osebo in 10.000 EUR/program	SI	++
Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	3 ha primerljivih kmetijskih površin Do 50.000 EUR odvisno od doseženih točk	SI	o
Zgodnje upokojevanje kmetov	V povezavi s prenosom kmetije, Starejši kot 55 in mlajši od 61 let, 3 ha primerljivih kmet površin Letna renta 5.000 do 6.900 EUR	SI	--
Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	Int. pomoči: enaka kot to določajo DP Najmanj 2.000 EUR pomoči, največ 500.000 EUR	SI	++
Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	Gozdne ceste, vlake, mehanizacija in oprema, Int. pomoči 60 %	SI	++
Dodajanje vrednosti kmet. in gozd. proizvodom	Naložbe v predelavo kmet. pridelkov in lesa (mikro podjetja) Int. Pomoči do 50%	De minimis gospodarstvo	++
Izboljšanje in razvoj infrastrukture povezana z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva	Komasacije, veliki namakalni sistemi, izgradnja hidromelioracijskih sistemov Int. Pomoči 100%	NI DP	++
Izpolnjevanje standardov EU	Prenos iz preteklih let za standarde nitratne direktive, zdravstveno varstvo rastlin in varstvo pri delu	SS	--
Sodelovanje kmet. proizvajalcev v shemah kakovosti hrane	Stroški kontrol, analiz in administracije Od 65 EUR – 800 EUR	SI	o kumul.
Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje	Aktivnosti promocije v širšem smislu, int. Pomoči 70 %	SI (člen 15, TP)	++
Podpore za ustanavljanje skupin proizvajalcev	Sofinanciranje, do 5% obsega lastne tržne proizvodnje, recesivno v obdobju 5-tih let	SI	?
OS 2: Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja – CILJ: Spodbuditi okolju prijazno kmetovanje			
Kmetijsko okoljska plačila	Različno glede na ukrep: Največ 600 EUR/ha za njivske površine Največ 900 EUR/ha za trajne nasade Največ 450 EUR/ha za travinja	SS	--
Izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost	- gorsko višinska KMG: 185,3 €/ha, - KMG - planine: 185,3 €/ha, - strma KMG: 158,4 €/ha, - kraška KMG: 158,4 €/ha, - gričevnato hribovita KMG: 130,3 €/ha, - druga KMG: 63,9 €/ha -KMG, ki v elaborat niso vključena, a imajo zemljišča znotraj OMD: 25 €/ha.	SS	-

(1) mikro podjetja – imajo manj kot 10 zaposlenih in manj kot 2 milijona EUR letnega prometa, majhna podjetja – imajo manj kot 50 zaposlenih in manj kot 10 milijonov EUR letnega prometa, srednje velika podjetja – imajo manj kot 250 zaposlenih ter letni promet, ki ne presega 50 milijonov EUR in/ali letno bilančno vsota ne presega 43 milijonov EUR, - POJEM PODJETJA VKLJUČUJE TUDI KMETIJSKA GOSPODARSTVA

UKREPI PRP 2007-2013	GLAVNI ELEMENTI UKREPOV NA DRŽAVNI RAVNI	OKVIR DP	OBČINE
OS 3: Izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje diverzifikacije – CILJ: izboljšati ekonomsko socialni položaj na podeželju			
Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti	Dopolnilne dejavnosti na kmetijah Int. Pomoči do 50% Najmanj 5000 EUR največ 250.000 EUR	De minimis	+++
Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij	Turistične dejavnosti, predelava proizvodov izven Priloge I, obnovljivi viri energije Int. Pomoči 50% - naložbe; poslovanje do 35% prva tri leta in 25% četrto leto poslovanja Najmanj 5000 EUR največ 250.000 EUR	De minimis	+
Obnova in razvoj vasi	Int. Pomoči do 50% Najmanj 10.000 EUR največ 250.000 EUR Upravičenci: lokalne skupnosti	-	++
Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja	Int. Pomoči do 50% Najmanj 3.000 EUR največ 150.000 EUR Upravičenci: lokalne skupnosti, pravne in fizične osebe, neprofitne organizacije (neproizvodne in proizvodne naložbe)	Ni DP --de minimis -SI (5. člen)	++
OS 4: LEADER – gradnja lokalnih zmogljivosti za zaposlovanje in diverzifikacijo – CILJ: krepitev lokalnih razvojnih vzpodbud			
- izvajanje lokalnih razvojnih strategij - vodenje lokalnih akcijskih skupin – LAS in spodbujanje sodelovanja - pridobitev strokovnih znanj in spodbujanje prebivalcev podeželja			+++

Legenda:

DP – državne pomoči

SI – na osnovi PRP RS 2007-2013

SS – standard skupnosti na osnovi Uredbe Sveta (ES) 1698/2005 in Uredbe komisije (ES) št. 1857/2006

Ni DP – podpora se ne smatra kot državna pomoč

Oznake v stolpcu »občine« vsebujejo priporočila MKGP o vsebinah financiranja s strani lokalnih skupnosti (npr. +++ pomeni, da je posebej zaželeno, da se ta ukrep financira s strani lokalne skupnosti)

3. VIŠINA, VRSTE, NAMENI IN OBSEGI KORIŠČENJA FINANČNIH SREDSTEV IZ EKJUS TER PREDPRISTOPNE POMOČI SAPARD NA PODROČJU KMETIJSTVA V OBČINI SEMIČ

Na območju občine Semič je v letu 2007 uveljavljalo sredstva iz naslova ukrepov SKP 267 kmetij. Analiza zajema zbirne vloge, ki zajemajo finančna sredstva iz naslovov EKO 0, OMD, SKOP plačil ter investicijska sredstva.

Preglednica 2: Višina pridobljenih plačil v občini Semič iz naslova finančnih podpor SKP v letu 2007 – EKO O plačila, plačila OMD in SKOP plačila

EKO 0		OMD plačila		SKOP plačila		SKUPAJ	
skupaj	€/vlagatelj	skupaj	€/vlagatelj	skupaj	€/vlagatelj	skupaj	€/vlagatelj
(000/€)		(000 €)		(000 €)		(000 €)	
41,91	297,26	284,93	1.104,36	129,45	1.773,30	456,29	1.708,95

Vir: ARSKTRP, št. dopisa 092-317/2007-7

3.1. Pridobljena sredstva na območju občine Semič iz naslova EPD – usmerjevalni del EKJUS (investicije – leta 2004-2006) in SAPARD

Nepovratna finančna sredstva iz naslova programa SAPARD je v obdobju 2002-2004 iz Ukrepa I (modernizacija kmetij) pridobila 1 kmetija in iz naslova dopolnilnih dejavnosti 2 kmetiji.

Iz naslova EKJUS (usmerjevalni del)* pa so iz ukrepa 1 sredstva pridobile 3 kmetije, za razvoj dopolnilnih dejavnosti pa ni bilo pridobljenih sredstev. Delež dodeljenih nepovratnih sredstev je pri obeh razpisih 50% neto vrednosti investicije.

*EKJUS – Evropski kmetijski jamstveni in usmerjevalni sklad – v programskem obdobju 2004–2006 so se iz usmerjevalnega dela financirale investicije na kmetijah na osnovi t.i. Enotnega programskega dokumenta (EPD)

Preglednica 3: Število prejemnikov nepovratnih finančnih sredstev z vrednostjo pridobljenih javnih sredstev (viri SAPARD in EKUJS - EPD) na kmetijskih gospodarstvih po ukrepih v občini Semič v obdobju 2002-2006

Naložbe v kmetijska gospodarstva	
Št. odobrenih	Vrednost pridobljenih nepovratnih finančnih sredstev (€,sit)
4	100.606,04 € (24.109.231,00 sit)
Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti	
Št. odobrenih	Vrednost pridobljenih nepovratnih finančnih sredstev (€,sit)
2	48.350,32 € (11.586.671,00 sit)
Kmetijstvo - skupaj	
Št. odobrenih	Vrednost pridobljenih nepovratnih finančnih sredstev (€,sit)
6	148.956,36 € (35.695.902,00 sit)
Gozdarstvo 2004-2006	
	24.698,94 € (5.918.853,00 sit)

Vir: ARSKTRP, št. dopisa 092-317/2007-7, internet naslov

Osnovni problem pri prijavi na razpise za investicije na kmetijah v obdobju 2004-2006 so predstavljali kriteriji obsega kmetijske pridelave ob prijavi in po zaključku investicije ob upoštevanju vseh EU standardov v kmetijski pridelavi, administrativna zahtevnost vlog in zagotavljanje lastnega deleža finančnih sredstev. V obdobju 2004-2006 na območju občine nobena izmed kmetij ni vlagala oz. pridobila finančnih pomoči iz naslova mladih prevzemnikov in zgodnjega upokojevanja.

3.2. Pridobljena sredstva – struktura zahtevkov na območju občine Semič iz naslova jamstvenega dela EKJUS ⁽²⁾

Po podatkih Kmetijske svetovalne službe Semič je v letu 2007 uveljavljalo plačila iz različnih naslovov ukrepov SKP 267 kmetij in sicer za 1.700 ha. Vsa kmetijska zemljišča na območju občine so uvrščena v OMD (območja z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo), kar pomeni, da so vse navedene kmetije uveljavljale tudi plačila iz tega naslova. V letu 2007 je pridobilo plačilne pravice 267 kmetij, za skupno površino 1.542 ha. Dodatna sredstva iz naslova Slovenskega kmetijsko okoljskega programa (SKOP) oz. Kmetijsko okoljskega programa (KOP)⁽³⁾ je pri ARSKTRP uveljavljalo v letu 2007 85 oz. 31,1% kmetij, ki so v tem letu uveljavljale plačila iz ukrepov SKP. Na način sonaravnega, okolju prijaznega kmetovanja v občini Semič kmetujejo na 759,2 ha (pregl.4, str.8). Omenjeni način kmetovanja izvajajo KMG na 49,2% kmetijskih površin za katera so bili vlagani zahtevki iz naslova plačil SKP oz. na 33,1% kmetijskih površin v občini.

Preglednica 4: Število kmetij in površine (ha) vključene po posameznih ukrepih SKOP/KOP v letu 2007

(V zajem podatkov v pregl. 4 sta vključeni 2 kmetiji s sedežem izven občine Semič, ki pa obdelujeta 94,0 ha kmetijske zemlje na območju občine)

SKOP ⁽³⁾ UKREP	Št. kmetij	Površina v ha
ERO – zmanjševanje erozije v sadjarstvu in vinogradništvu	0	0
KOL – ohranjanje kolobarja	0	0
IPL – integrirano poljedelstvo	0	0
IPS – integrirano sadjarstvo	1	0,9
IVG – integrirano vinogradništvu	2	5,5
IVR – integrirano vrtnarstvo	0	0
EK – ekološko kmetovanje	25	391,1
TSA – travniški sadovnjaki	4	2,2
REJ – sonaravna reja domačih živali (pogoj so živali)	39	255,5
ETA- ohranjanje ekstenzivnega travinja	14	79,8
SOR – pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin	1	0,3
ZEL – ozelenitev njivskih površin	16	19,2
S 35 – košnja strmih travnikov	4	8,7
S 50 – košnja strmih travnikov	0	0
HAB – ohranjanje travniških habitatov	0	0
KZO – kmetovanje na zavarovanih območjih	4	4,6
PAS – reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali	14	0
ZVE – območja pojavljanja velikih zveri	3	84,5
SKUPAJ kmetij/ kmetijskih površin vključenih v SKOP	85	852,2

Vir: ocena KSS na osnovi oddanih zbirnih vlog za leto 2007

Med navedenimi ukrepi SKOP/KOP je največ KMG vključenih v ukrep »sonaravna reja domačih živali«, kar je pogojeno s številom kmetij, ki redijo domače živali. Po obsegu sledi ukrep »ekološko kmetovanje«. Na območju občine se ekološko kmetovanje izvaja že na 23% kmetijskih površin za katera so uveljavljena plačila iz naslova ukrepov SKP, kar je visoko nad slovenskim povprečjem.

⁽²⁾ EKJUS – Evropski kmetijski jamstveni in usmerjevalni sklad

⁽³⁾ SKOP – slovenski kmetijski okoljski program podpira kmetijstvo v njegovi okoljski funkciji ter skozi okoljska in krajinska neposredna plačila na enoto kmetijskega zemljišča na ha omogoča postopen prehod na okolju bolj prijazen način kmetovanja, ki zmanjšuje negativne vplive kmetijstva na okolje in ohranja habitat prostoživečih vrst rastlin in živali. Kmetom omogoča koriščenje sredstev (na osnovi podpisane pogodbe med kmetom in MKGP) za obdobje izvajanja predpisanih ukrepov za ukrepe iz treh osnovnih skupin: zmanjševanje negativnih vplivov na okolje (integrirana pridelava, ekološko kmetovanje, ohranjanje kolobarja, ozelenitev njivskih površin...), ohranjanje naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine (travniški sadovnjaki, sonaravna reja domačih živali...) in varovanje zavarovanih območij, z letom 2007 se preimenuje v KOP – Kmetijski okoljski program.

4. OSNOVNE ZNAČILNOSTI KMETIJSTVA IN GOZDARSTVA V OBČINI

Po popisu kmetijskih gospodarstev leta 2000, se je na območju občine Semič s kmetijstvom ukvarjalo 386 kmetijskih gospodarstev in obdelovalo skupaj 1.956 ha kmetijskih zemljišč (40,6 % vseh zemljišč v uporabi), kar je v povprečju 5,1 ha kmetijske zemlje na kmetijo. V strukturi kmetijskih zemljišč so prevladovali travniki in pašniki s 63,6% površin, sledile so njive in vrtovi s 30,1%, ostale površine so zajemali trajni nasadi. Ob popisu leta 2000 je bilo evidentiranih 2,4 ha intenzivnih sadovnjakov (na 10 KMG), 29,5 ha travniških sadovnjakov (na 345 KMG) in 80,1 ha vinogradov (na 347 KMG).

Za namene komentarjev in izhodišč pri oblikovanju izvedbenega dela ukrepov dokumenta, so v nadaljevanju v večini primerov uporabljeni podatki, ki so pridobljeni na osnovi analize vlog za namene koriščenja finančnih sredstev ukrepov SKP v letu 2007 (vir: KSS Črnomelj, 2007).

4.1. Struktura kmetijskih zemljišč in velikostna struktura kmetij

Na osnovi podatkov katastra (Vir: Geodetska uprava Črnomelj, 1991) je v občini Semič 5.875 kmetijske zemlje in 8.454 ha gozdov. Na osnovi analize registra kmetijskih gospodarstev in digitalnih orto-foto posnetkov je na območju občine 2.400 ha kmetijske zemlje (vir: KSS Črnomelj), podobne ocene strokovnih služb Zavoda RS za gozdove – enota Novo mesto kažejo, da je na območju občine že 11.286 ha gozdov.

Preglednica 5: Površina kmetijskih zemljišč v uporabi KMG v občini Semič in površina kmetijskih zemljišč po kulturah (v ha)

Št. kmetij	⁽⁴⁾ kmet. zemlj. (ha)	njive in vrtovi (ha)	travniki in pašniki (ha)	sadoxnjaki (ha)		vinogradi (ha)
				⁽⁵⁾ travniški	intenzivni	
386 ⁽¹⁾	1.956,3	600,0	1.244,2	29,5	2,4	80,1
267 ⁽²⁾	1.700,4	343,9	1.283,4	25,2	1,6	46,4

Vir: (1) Popis kmetijskih gospodarstev, 2000

(2) ocena KSS na osnovi oddanih zbirnih vlog za leto 2007

V strukturi kmetijske zemlje prevladujejo travniki in pašniki s 75,5% površin, sledijo njive z 20,1%, ostalo predstavljajo trajni nasadi. V primerjavi s strukturo kmetijske zemlje ob popisu leta 2000, je opazno povečanje površin travinja in zmanjšanje njivskih površin. Delež njiv v strukturi kmetijske zemlje je daleč od povprečja EU, kjer njive predstavljajo 52,6% kmetijskih površin.

Preglednica 6: Kmetijska gospodarstva (KMG) po rabi kmetijskih zemljišč

	Št. kmetij	Skupaj kmet. zemljišč v uporabi (ha)	Povprečno kmet. zemljišč na kmetijo (ha)
Leto 2000 (Vir: SURS 2000)	386	1.956	5,1
Leto 2007 (Vir: Register KMG) ⁽⁶⁾	375	2.400	6,4
Leto 2007 (Vir: KSS Črnomelj, analiza subvencijskih vlog)	267	1.700	6,4

- obseg zajemanja podatkov sicer ni povsem primerljiv, vendar pa kljub temu podaja sliko trenda strukturnih sprememb v kmetijstvu tudi v občini Semič

Iz preglednice 6 in grafa 1 (str. 10) je zaznaven trend strukturnih sprememb na družinskih kmetijah. V popis kmetijskih gospodarstev je bilo leta 2000 vključenih na območju občine 386 kmetij, v letu 2007 pa je uveljavljalo plačila iz različnih ukrepov SKP 267 kmetij. V istem letu je v register kmetijskih gospodarstev zajetih 375 kmetij, kar pomeni da 28,8% registriranih KMG ne uveljavlja plačil ukrepov SKP.

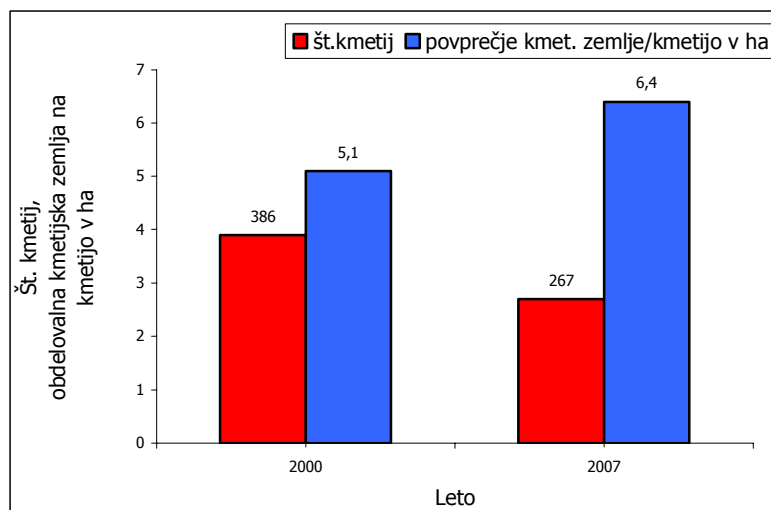
⁽⁴⁾ Kmetijska zemljišča v uporabi lastna in v najemu (kmetijska gospodarstva jih uporabljajo za kmetijsko pridelavo) razdelimo na: njive in vrtove, sadovnjake, vinograde ter travnike in pašnike.

⁽⁵⁾ Travniški oz. kmečki sadovnjaki so polintenzivni ali ekstenzivni travniški nasadi, pretežno starih sort sadja. Prioritetna raba kmetijskih zemljišč zasajenih z visokodebnimi sadnimi drevesi je ekstenzivna raba travinja.

⁽⁶⁾ - Kmetija je kmetijsko gospodarstvo (KMG), katerega nosilec je fizična ali pravna oseba registrirana za kmetijsko oz. gozdarsko dejavnost.

Predvidevamo, da v to skupino spadajo: večina manjših vinogradnikov, čebelarji in manjše kmetije. Za dovršen del teh KMG je značilno tudi, da nosilec kmetije ne živi na naslovu kmetijskega gospodarstva. Velik del teh KMG oddaja zemljo tudi v najem.

Z veliko verjetnostjo tako lahko zaključimo, da na območju občine aktivno kmetuje 267 KMG. Povprečno te kmetije obdelujejo 6,4 ha kmetijske zemlje (lastne in v najemu).

Graf 1: Število kmetij in povprečje obdelovalne kmetijske zemlje na kmetijo v ha v letih 2000 (Vir: Popis kmetijskih gospodarstev) in 2007 (Vir: analiza subvencijskih vlog)

V nadaljevanju navajamo povprečne velikosti obdelovalne kmetijske površine kmetijskih gospodarstev v EU 15. Podatki se nanašajo na specializirana kmetijska gospodarstva (v EU je 80 % kmetij specializiranih). Primerjava je vmesna zaradi enotnega trga in enotnih tržnih ureditev za posamezne kmetijske pridelke na nivoju celotne EU. V povprečju so v letu 2002/2003 v EU-15 obdelovale poljedeljske kmetije 44,6 ha, vinogradniške kmetije 12,7 ha, kmetije s trajnimi nasadi 7,8 ha, kmetije, ki so se ukvarjale z mlečno prirajo 43,6 ha, kmetije z ostalo živinorejsko – pašno prirajo (razen mlečne) 57,9 ha, prašičerejske kmetije 21,9 ha, mešane živinorejsko-poljedeljske kmetije pa 57,1 ha (Vir: The Agricultural situation in the EU: 2004 report – http://ec.europa/agriculture/public/index_en.htm).

Preglednica 7: Število kmetij po velikostnih razredih glede na rabo kmetijskih zemljišč (lastna in najeta) v ha

Št. kmetij - skupaj	Število (delež) kmetij glede na rabo zemljišč po velikostnih razredih			
	do 2 ha	2 – 5 ha	5 – 10 ha	nad 10 ha
386	99	114	140	33

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijskih gospodarstev 2000

Na osnovi Popisa kmetijskih gospodarstev leta 2000, je kar 55,2% kmetij obdelovalo do 5 ha kmetijske zemlje (lastne in v najemu), od 5-10 ha 36,3% in samo 8,5% kmetij je obdelovalo več kot 10 ha kmetijskih zemljišč.

Pri strukturi pridelave je poleg velikosti obdelovalnih površin pomemben podatek tudi o izredni razparceliranosti razpoložljive kmetijske zemlje (pa tudi oddaljenosti le te od sedeža kmetijskega gospodarstva). 375 kmetijskih gospodarstev, ki so vpisana v register je v letu 2007 prijavilo 4.783 GERK-ov oz. enot rabe. Posamezno kmetijsko gospodarstvo tako obdeluje 12,7 GERK-ov. Povprečna velikost GERK-a je 0,37 ha. Združevanje in zaokroževanje kmetijskih zemljišč (komasacija, arondacije) so nujen ukrep za zmanjšanje stroškov kmetijske pridelave.

4.2. Kmetijska gospodarstva glede na ekonomsko velikost, razpoložljivo delovno silo na kmetijah ter izobrazbeno strukturo na kmetijah

Na osnovi oddanih vlog za plačila ukrepov SKP ocenjujemo, da je na območju občine 10% kmetijskih gospodarstev specializiranih v eno izmed kmetijskih panog. Na območju EU je specializiranih 80% kmetijskih gospodarstev.

Preglednica 8: Družinske kmetije v letu 2000 glede na ekonomsko velikost (ESU) ⁽⁷⁾

SKUPAJ KMETIJ	Družinske kmetije po ekonomski velikosti ESU (število kmetij)				
	pod 2 ESU	2 – 4 ESU	4 – 8 ESU	8 – 16 ESU	nad 16 ESU
386	155	126	78	22	5

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijskih gospodarstev 2000

40,2% kmetijskih gospodarstev dosega ekonomsko velikost pod 2 ESU. Evropsko povprečje 16,8 ESU je v letu 2000 na območju občine Semič dosegalo le 5 (1,3%) kmetij. Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev je relativno dober pokazatelj kapitalne sposobnosti kmetij za vlaganja in tako vzpostavljanje konkurenčnosti na trgu.

Preglednica 9 : Starostna sestava delovne sile na družinskih kmetijah

	Gospodarji in razpoložljiva delovna sila na kmetijah po starostnih skupinah (leta)					Skupaj
	pod 35 let	35 – 44 let	45 – 54 let	55 – 64 let	nad 64 let	
Število gospodarjev	15 (3,9 %)	57 (14,8 %)	105 (27,2 %)	72 (18,7 %)	137 (35,5%)	386
PDM - delež	3,5%	15,8%	26,2%	27,9%	26,6%	181

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis kmetijskih gospodarstev 2000

Iz preglednice 9 je razvidno, da je kar 54,1% gospodarjev kmetij starejših od 55 let in njihovo delo predstavlja kar 55% razpoložljive delovne sile na kmetijah.

Na osnovi istega zajema podatkov, je glede starostne strukture razumljiva tudi izobrazbena struktura gospodarjev kmetij – 61,1% gospodarjev kmetij ima osnovnošolsko izobrazbo in samo 3,4% gospodarjev kmetij ima kmetijsko izobrazbo. Intenzivna vlaganja v razne oblike usposabljanj in izobraževanj so zaradi tega nuja.

Zemljiške operacije: V zadnjem desetletju so se izvajale predvsem manjše individualne agromelioracije na kmetijah (letno do 18 ha). Pri tem je šlo v največji meri za čiščenje zarasti, odstranjevanje kamenja, panjev in manjše poravnave na travnikih in njivah.

⁽⁷⁾ ESU- ekonomsko velikost kmetijskega gospodarstva dobimo, da seštejemo zmnožke SGM (Standard Gross Margin – standardizirana pokritja) za posamezne pridelke. (Standardizirano pokritje je razlika med predvidenimi prihodki in specifičnimi spremenljivimi stroški pridelave na hektar ali na glavo živine.) ESU je po zadnjih podatkih Eurostata enaka vrednosti 1200 EUR.

4.3. Struktura kmetijske pridelave – ocena razmer v posameznih kmetijskih panogah

4.3.1. Poljedelstvo

Na območju občine na 343,9 ha njivskih površin pridelujejo krmo za živali kar na 302,0 ha ali 87,8 % njivskih površin. Povečujejo se površine z leguminozami zaradi vključevanja v program SKOP/KOP, ukrep kolobar.

Preglednica 10: Struktura pridelave poljščin v ha

Vrsta poljščin	površina	
	ha	%
žita za pridelavo zrnja	145,6	42,3
od tega pšenica	18,9	5,5
od tega ječmen	50,9	14,8
od tega koruza za zrnje	61,6	17,9
krmne rastline	177,7	51,7
od tega trave, detelje in TDM	166,3	48,4
krompir	12,6	3,7
zelenjava na prostem	8,0	2,3
SKUPAJ	343,9	100

Vir: ocena KSS na osnovi oddanih zbirnih vlog za leto 2007

4.3.2. Sadjarstvo

Na območju občine je 3,0 ha intenzivnih trajnih nasadov (Vir:DOF), v register pa je vpisanih 1,57 ha intenzivnih nasadov jablan.

Visokodebelni travniški sadovnjaki oz. visokodebelna sadna drevesa kot pomemben element ohranjanja tradicionalnega izgleda kulturne krajine in tudi kot vir sadja in izdelkov iz sadja za samooskrbo v gospodinjstvih na podeželju, so za zasajena na 100 ha. Iz pregl. 4 (str. 8) je razvidno, da pa se lastniki redko odločajo za vključevanje v ukrep travniški sadovnjaki (program SKOP), kar zagotavlja dolgoročnejšo in redno oskrbo visokodebelnih sadnih dreves in tako travniških sadovnjakov.

4.3.3 Vinogradništvo

Vinogradništvo z opisano strukturo pridelave grozdja oz. vina je izrazito nekonkurenčno glede na trg EU (12,7 ha v povprečju vinogradniških površin). Pomemben prispevek k urejeni krajini, ki pa ga zagotavlja vinogradništvo, je obdelava marginalnih površin (višje ležeče, strme), ki so za ostalo kmetijsko pridelavo manj primerne ali celo neprimerne. Občina Semič leži znotraj vinorodne dežele Posavje. Talne in klimatske danosti nudijo trti ugodne pogoje za rast in doseganje zelo dobre, na nekaterih legah tudi odlične kakovosti vin. Na območju občine Semič je 126 ha vinogradov (vir: DOF), v register pa je 227 vinogradnikov vpisalo le 57,0 ha vinogradov. Iz podatkov registra je razvidno, da je na območju občine zasajenih 237.094 trsov. Po sestavi mešanemu belemu grozdju z 20,4%, sledijo sorte modra frankinja, laški rizling in kraljevina s približno enako zastopanostjo in sicer med 15 in 16%, ter ostale sorte z manjšim deležem.

Na območju občine Semič trenutno ni registriranega odkupovalca grozdja oziroma vina. Na območju celotne Bele krajine pa sta registrirana le dva odkupovalca, KZ Metlika in Mithraeum d.o.o.

Elaborat o zaščiti dveh belokranjskih vin Belokranjca in Metliške črnine je pripravljen in v fazi potrditve Pravilnika o njihovi pridelavi ter nazivu PTP (priznana tradicionalno poimenovanje).

Pomanjkanje kategorizacije vinogradniških leg (področje državnih predpisov) se kaže v sajenju večjih površin na območja relativnih vinogradniških leg, kar pomeni slabšanje kakovosti in nelojalno konkurenco za pridelovalce na bolj zahtevnih legah.

Ob tem, da obnova zaostaja za potrebami naravne reprodukcije, se v mladih vinogradih kažejo še težave, ki nimajo vzrok le v sadilnem materialu ali slabi legi. Dokaj pogosto vinogradniki s slabo pripravo tal in odločitvijo za napačne sorte in podlage, ter zlasti s prezgodnjo obremenitvijo ugonobijo mlado trto za celo življenjsko dobo.

4.3.4 Živinoreja

Živinoreja je najpomembnejša kmetijska panoga, kar je pogojeno predvsem z naravnimi danostmi (delež travinja, OMD območja). V občini Semič domače živali redi 224 kmetij oz. 59,7% v register vpisanih KMG in 83,9% tistih, ki vlagajo zahteve za plačila SKP. Ocenjena obtežba je 0,4 GVŽ/ha.

Po obdobju intenzivnega opuščanja mlečne prireje (zahteve glede kakovosti odkupljenega mleka, problemi pri odvozu), je reja krav molznic nadomestila reja krav dojilj, predvsem pa reja drobnice (ovac). V porastu je tudi reja konjev, ki pa je predvsem ljubiteljska. Ohranjanje nivoja reje prežvekovalcev je nujno za preprečevanje zaraščanja. Še najbolj realno sliko o staležu domačih živali podajajo podatki o plemenskih živali na kmetijah (pregl.11).

Preglednica 11: Reja plemenskih živali na kmetijah (število plem. živali in število kmetij) v občini Semič

Število plemenskih živali po vrstah živali	Štev.
KRAVE MOLZNICE	
- skupaj število krav molznic	14
- število kmetij, ki redijo molznice	2
- število kmetij z več kot 10 kravami molznicami	1
KRAVE DOJILJE	
- skupaj število krav dojilj	187
- število kmetij, ki redijo dojilje	77
- število kmetij z več kot 10-timi kravami dojiljami	1
PLEMENSKE KOBILE	
- skupaj število plemenskih kobile	102
- število kmetij, ki redijo plem. kobile	29
- število kmetij z več kot 5-timi kobilami	6
PLEMENSKE OVCE	
- skupaj število plemenskih ovac	1901
- število kmetij, ki redijo plem. ovce	95
- število kmetij z več kot 50-timi plem. ovcami	7
PLEMENSKE KOZE	
- skupaj število plemenskih koz	54
- število kmetij, ki redijo plem. koze	7
- število kmetij z več kot 50-timi plem. kozami	0

Vir: ocena KSS na osnovi oddanih zbirnih vlog za leto 2007

Reja domačih živalih je še naprej tradicionalna, o čemer govori struktura prireje: na 77 kmetijah redijo 187 krav dojilj in sicer do 5 krav dojilj na 73 kmetijah (96% KMG), 6-10 krav na dveh kmetijah in na eni kmetiji redijo več kot 10 krav (Vir: ocena KSS na osnovi oddanih zbirnih vlog za leto 2007). Reja krav dojilj nadomešča reja krav molznic na manjših kmetijah in na kmetijah, ki niso uspele zagotavljati ustrezne kakovosti odkupljenega mleka. Pri reji krav dojilj ocenjujemo, da je letna prireja 150 telet, od katerih se na kmetijah spita do končne teže 50% živali, 30 % rojenih živali se uporabi za nadaljnjo obnovo črede, ostalo pa proda kot teleta pri teži do 150 kg.

Podobno velja tudi za prirejo konjev, saj do 2 konja redi 59% kmetij. Prodaja živali za meso ne pomeni večjega dohodka v strukturi prihodkov na kmetijah.

Trendi razvoja živinoreje v EU so naslednji: v letu 2003 so kmetijska gospodarstva redila v povprečju 29,4 krav molznic. V obdobju 1995/2001 se je število kmetij v EU s kravami molznicami zmanjšalo za 6,4%. V istem obdobju se je število krav molznic zmanjšalo za 1,8%.

V EU-15 so v letu 1997 redili v povprečju 47,4 govedi na kmetijo, leta 2003 pa že 54,3 govedi na kmetijo. V obdobju 1995/2001 se je število kmetij, ki so redile govedo zmanjšalo za 4,4% in v obdobju 1999/2001 še za 3,5%. Podoben trend zmanjšanja velja tudi za stalež goved.

Ovčereja

Reja ovac je ena tradicionalnejših kmetijskih panog v občini. Opazno je povečevanje staleža v zadnjih 10-tih letih. V letu 2007 so na območju občine kmetje redili skupaj 1.955 plemenskih živali drobnice (ovce in koze skupaj – glej. pregl. 11, str.13). Pasemska struktura reje ovac je zelo različna (belokranjska pramenka, jezersko solčavska, romanovska). Avtohtono Belokranjsko pramenko redijo na eni kmetiji in sicer okvirno 45 živali.

Preglednica 12: Struktura reje plemenskih ovac – št. kmetij in št. živali po velikosti črede

	Velikost črede – št. kmetij						SKUPAJ
	do 9	10-20	21-30	31-50	51-60	nad 60	
Št. kmetij	18	45	17	8	5	2	95

Vir: ocena KSS na osnovi oddanih zbirnih vlog za leto 2007

Na številnih kmetijah reja drobnice nadomešča rejo govedu. Večjih resnih tržnih rejcev je malo; tudi zaradi tržne neorganiziranosti tovrstne prireje.

Reja prašičev je omejena zaradi razpoložljive površine njiv. Reja ima predvsem samooskrbni značaj. Ocenjujemo, da prašiče redi 20% KMG.

4.3.5. Ekološko kmetovanje

Na način ekološkega kmetovanja na območju občine kmetujejo na 25 kmetijah (od tega je 50% živinorejskih kmetij) in sicer na 408,1 ha kmetijskih zemljišč (317,9 ha travinja, 85,3 ha njivskih površin in 4,9 ha trajnih nasadov, od tega 1,1 ha vinogradov in 3,8 ha ekstenzivnih sadovnjakov). Ekološko kmetovanje se tako izvaja na 23% kmetijskih zemljišč za katera so uveljavljena kakršna koli plačila iz naslova ukrepov SKP (oz. na 17,0% vseh kmetijskih zemljišč v občini). Delež vključenih površin v ekološko kmetovanje bistveno presega slovensko povprečje. Vključevanje v ekološko kmetijstvo kmetom omogoča uveljavitev nadomestnih plačil v višini 277,8 €/ha za njivske površine in 139,2 €/ha za travinje.

Preglednica 13: Struktura ekološke pridelave

	Površine v ha po razredih						SKUPAJ
	do 4,99	5 ≤ 9,99	10 ≤ 19,99	20 ≤ 29,99	30 ≤ 49,99	≥ 50	
Št. kmetij	4	10	4	2	4	1	25
Površina (ha)	16,0	71,9	50,7	44,2	167,4	57,8	408,1

Osnovno načelo vključevanja v ekološko kmetovanje je da na ta način kmetuje posamezno KMG na vseh kmetijskih površinah, ki jih obdeluje. Izjema so lahko le posamezne dislocirane površine, npr. vinogradi. Večina »ekoloških« kmetij ne prideluje večjih tržnih viškov. Pomembna ovira za širitev ekološkega kmetovanja je pomanjkanje organiziranega odkupa. V večini primerov ekološko pridelane pridelke kmetje prodajajo po ceni konvencionalne oz. integrirane pridelave.

4.3.6. Čebelarstvo

Čebelarstvo je spremljajoči del uspešne kmetijske pridelave. V občini Semič ima čebelarstvo pomembno tradicijo. 32 čebelarjev, ki čebelarijo s približno 900 pridobitnimi čebeljimi družinami (število čebeljih družin lahko varira tudi do 20% ali več, odvisno od pogojev v naravi in drugih dejavnikov) je združenih v Čebelarско društvo Semič. Čebelarji so razporejeni enakomerno po celotnem območju občine, kar pomeni, da je servis opravevanja zelo kakovosten.

Preglednica 14: Struktura reje čebel – št. čebelarjev po številu panjev

Št. kmetij - skupaj	Število čebelarjev po številu panjev			
	do 10	10-20	20-40	nad 40
32	12	9	5	6

Vir: Čebelarско društvo Semič, 2007

4.3.7. Dopolnilne dejavnosti

Dopolnilne dejavnosti lahko pomembno prispevajo k ohranjanju in povečevanju delovnih mest na kmetijah oz. podeželju. Pomemben element lahko prispevajo tudi k turistični ponudbi občine in regije. Na območju občine ima 11 KMG registrirane dopolnilne dejavnosti (posamezno KMG ima lahko registriranih več dopolnilnih dejavnosti). V preglednici 15 je prikazano število in vrste registriranih dopolnilnih dejavnosti v občini Semič.

Preglednica 15: Število registriranih dopolnilnih dejavnosti v občini Semič

Vrsta dopolnilne dejavnosti	Štev. registriranih
Predelava, obdelava, dodelava, zamrzovanje in pakiranje kmetijskih pridelkov in gozdnih sortimentov	2
Prodaja predpisano označenih pridelkov in izdelkov okoliških kmetij na kmetiji	0
Nabiranje, predelava in prodaja gozdnih sadežev in zelišč	0
Turizem na kmetiji	10
Dejavnost povezana s tradicionalnimi znanji na kmetiji (npr. krovstvo s slamo, peka v kmečki peči ...)	4
Pridobivanje in prodaja energije iz biomase	0
Pridobivanje in prodaja energije iz vodnih, vetrnih in drugih virov	0
Storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo in opremo (npr. posek lesa, pluzenje snega, spravilo lesa iz gozda itd.)	5
Storitve delovne sile s kmetij, ki so povezane z znanji iz kmetijstva in gozdarstva	0
Drugo izobraževanje na kmetijah, povezano z dejavnostjo na kmetijah	0
Vrtnarstvo, čebelarstvo, perutninarstvo, ribogojstvo, gobarstvo, zeliščarstvo, sodelovanje v predelavi in dodelavi semena in sadik, drevničarstvo, trsničarstvo, reja divjadi	2 (čebelarstvo, ribogojstvo)
Zbiranje in kompostiranje odpadnih organskih snovi	0
SKUPAJ	28

Vir: UE Semič, 2007

Za številna KMG oz. gospodinjstva na podeželju je pomemben vir pridobivanja dodatnega dohodka tudi gozd, vendar pa predvsem v vlogi samooskrbe z virom energije (kurjava). Kot je razvidno iz pregl. 15, na območju občine ni registrirane dopolnilne dejavnosti v povezavi s 1. stopnjo predelave lesa.

5. GOZDARSTVO (Podatke so pripravile strokovne službe ZGS Območne enote Novo mesto)

5.1. Osnovni gozdni fond

Z namenom lažjega usmerjanja razvoja gozdov in gospodarjenja z gozdovi je prostor razdeljen na gozdnogospodarske enote (GGE), za katere se vsakih deset let izdelujejo gozdnogospodarski načrti. Občino Semič pokrivajo GGE Semič, del GGE Črmošnjice in del GGE Mirna gora. Prikazani podatki temeljijo na Gozdnogospodarskem načrtu GGE Semič za obdobje 2006–2015, Gozdnogospodarskem načrtu GGE Črmošnjice za obdobje 1997–2006 in Gozdnogospodarskem načrtu GGE Mirna gora za obdobje 1999–2008. Načrt za GGE Črmošnjice je trenutno v obnovi in razpolagamo z novo masko gozda, ki je zajeta v prikazanih podatkih, medtem ko so ostali gozdni fondi še iz leta 1997.

Po opisanih podlagah gozd v občini Semič pokriva 11.286 ha, kar pomeni 77% gozdnatost. Od tega je 5.377 ha državnih in 5.909 ha ostalih gozdov. Med slednjimi le 4% predstavljajo občinski gozdovi, ostali pa so v zasebni lasti, zato jih bomo imenovali zasebni gozdovi. Pred kratkim smo dobili obvestilo, da je bila dne 02.04.2007 med Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije in Občino Semič sklenjena pogodba o prenosu kmetijskih zemljišč in gozdov ter ureditvi drugih premoženjskih razmerij za katastrsko občino Črmošnjice, na podlagi katere je Občina Semič postala lastnik dokaj velike površine gozdov v tej katastrski občini. Tako se bo površina državnih gozdov zmanjšala in temu ustrezno povečala površina občinskih gozdov. Ker je postopek obnove načrta za ta del še v teku, so navedene površine v nadaljevanju vodene kot državni gozdovi.

Preglednica 16: Gozdni fond po lastniški strukturi gozdov

	Površina (ha)	Lesna zaloga (m ³ /ha)	Prirastek (m ³ /ha/leto)	Načrtovani posek (m ³ /ha/leto)
Državni gozdovi	5.377	294	7,78	5,48
Zasebni gozdovi	5.909	274	7,80	5,56
Skupaj	11.286	284	7,79	5,52

Vir: Zavod za gozdove RS, Območna enota Novo mesto, 2007

Razlike v lesni zalogi, prirastku in načrtovanem poseku med lastništvu gozdov niso velike. Dejansko sta lesna zaloga in prirastek v državnih gozdovih danes višja, vendar so podatki za GGE Črmošnjice stari deset in za GGE Mirna gora osem let, ravno v teh enotah pa se nahaja glavnina državnih gozdov v občini. Podatki za GGE Semič, kjer močno prevladujejo zasebni gozdovi, so stari le eno leto in zato dokaj visoki.

Desetletni načrtovani posek predstavlja 19,5% lesne zaloge (državni: 18,7%, zasebni: 20,3%) in 70,9% prirastka (državni: 70,5%, zasebni: 71,3%). Višja intenzivnost načrtovanega poseka v zasebnih gozdovih je posledica že omenjenih razlik med obdobji veljavnosti posameznih gozdnogospodarskih načrtov. Velike površine gozdov se nahajajo v starejših fazah, v katerih zaradi razlogov iz preteklosti (nekdanje zahteve za zniževanje načrtovanega poseka) obnova gozdov že zamuja. Zato se kažejo velike potrebe za zviševanje možnega poseka, kar je že realizirano v eno leto starem načrtu za GGE Semič, v načrtih starejšega datuma pa je načrtovan posek še dokaj nizek in se bo z obnovo načrtov močno povečal. Kljub temu je zagotovljena akumulacija lesne zaloge, saj naj bi se po danih podatkih še vedno akumuliralo skoraj 30% prirastka.

Realizacija načrtovanega poseka v zadnjem desetletju (načrtovano 50.728 m³/leto, posekano 50.460 m³/leto) je odlična (99,5%), kar je nenavadno predvsem zaradi slabega poseka v zasebnih gozdovih drugje po Sloveniji. Del vzroka se verjetno skriva tudi v dejstvu, da je bil dosedanji načrtovani posek zares nizek.

5.2. Gozdne prometnice

5.2.1 Gozdne ceste

V občini Semič je 154,37 km gozdnih cest (v državnih gozdovih 103,10 km in v zasebnih 51,26 km). Odprtost zasebnih gozdov z gozdnimi cestami je slabša od državnih gozdov, vendar je h gostoti v zasebnih gozdovih potrebno dodati še nekaj javnih cest, na katerih poteka gozdna proizvodnja, vendar je kljub temu cestno omrežje v zasebnih gozdovih slabo. V državnih gozdovih kratkoročno ni planiranih novogradenj gozdnih cest. V zasebnih gozdovih je potrebno organizirati investitorje za izvedbo

potrebnih gradenj pri čemer bo Zavod za gozdove Slovenije nudil strokovno pomoč v skladu zakonskimi določili.

5.2.2. Gozdne vlake

Konkretnih podatkov o dolžini in gostoti vlak za občino Semič ni možno pridobiti, ker jih Zavod za gozdove Slovenije ne vodi. Na osnovi ocene pri letni pripravi dela za Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije ocenjujemo, da je povprečna pravilna razdalja v državnih gozdovih 350 m, v zasebnih gozdovih pa precej večja.

V zasebnih gozdovih Zavod za gozdove Slovenije ni identificiral investitorjev, ki bi načrtno gradili vlake. V programu razvoja podeželja 2007–2013 so obljubljena sredstva za subvencije za gradnjo gozdnih prometnic v zasebnih gozdovih. Zavod za gozdove Slovenije nudi strokovno pomoč v skladu z zakonskimi zahtevami.

Problem poškodb vlak in »poti«

Za sečnjo in spravilo je odgovoren lastnik gozda in izvajalec del v skladu z njunim dogovorom. Zavod za gozdove Slovenije ob izdaji odločbe lastniku zahteva, da se po sečnji uredi sečišče, med katera opravila spada tudi sanacija prometnic po sečnji. Glede na stanje prometnic, uporabljeno tehnologijo in čas izvedbe, so poškodbe prometnic velike in velikokrat nesanirane. Pristojen za ukrepanje je gozdarski inšpektor.

5.3. Posestna sestava zasebnih gozdov

Prikaz posestne strukture zaradi starejših podatkov v dveh gozdnogospodarskih enotah je nezanesljiv oziroma neažuren, še posebno zato, ker je v posestno strukturo močno posegla denacionalizacija, ki niti ni prinesla veliko novih lastnikov, temveč je določenim lastnikom močno povečala površino gozdov, kar pomeni drugačno strukturo zasebne posesti.

Preglednica 17: Posestna sestava zasebnih lastnikov gozdov v občini Semič

Velikost gozdne posesti	Po številu posesti			Po gozdni površini			Povprečna posest (ha)
	Število	Deleži (%)	Kumulativa (%)	Površina (ha)	Deleži (%)	Kumulativa (%)	
Do 1 ha	1.321	50,6	50,6	651	11,0	11,0	0,49
1 - 5 ha	1.019	39,1	89,7	2.389	40,4	51,4	2,34
5 - 10 ha	197	7,6	97,3	1.489	25,2	76,6	7,56
10 - 30 ha	68	2,6	99,9	1.027	17,4	94,0	15,10
Nad 30 ha	3	0,1	100,0	353	6,0	100,0	117,83
Skupaj	2.608	100,0	-	5.909	100,0	-	2,27

Vir: Zavod za gozdove RS, Območna enota Novo mesto, 2007

Gozdnih posesti je v občini približno 2.600, povprečna gozdna posest pa je velika dobra dva hektarja. Že tako majhna gozdna posest je še močno razdrobljena na več različnih lokacij. Skoraj 90% vseh zasebnih posestnikov ima do 5 ha gozda (njihova povprečna gozdna posest znaša 1,30 ha).

5.4. Pomen prihodkov iz gozda za lastnike gozdov

Podatkov o pomembnosti prihodkov iz gozda za lastnika oziroma gospodinjstvo nimamo. Pri grobi oceni so morda lahko v pomoč rezultati ankete z lastniki gozdov gozdnogospodarskega območja Novo mesto, ki smo jo izvedli leta 1997, vključujejo pa le lastnike, ki imajo 3 ali več ha gozda. Navedeni podatki se nanašajo na celotno območje, ker pa gre le za grobo oceno, lahko zaključke pripišemo tudi lastnikom v občini Semič.

S pomočjo anketiranja smo ugotovili, da čistim kmetijam dohodki iz gozda predstavljajo 25% vseh prihodkov gospodinjstva, mešanim kmetijam 15% in nekmečkim gospodinjstvom 5%. Podobno predstavitev bomo uporabili tudi za prikaz visoke statistične odvisnosti pomena gozda od njegove površine. Anketiranim lastnikom, ki imajo od 3 do 5 ha gozda, predstavljajo prihodki iz gozda 9% vseh prihodkov gospodinjstva, tistim z gozdno posestjo veliko od 5 do 15 ha pomenijo prihodki iz gozda 16% in anketirancem s 15 in več ha gozda 25% vseh prihodkov gospodinjstva. Pomen gozda je

odvisen tudi od zaposlitve anketiranca. Lastnikom, ki delajo le na kmetiji ali pa so upokojeni kmetje, gozd prinaša 23% vseh prihodkov v gospodinjstvu, tistim, ki delajo na kmetiji in v službi, 13%, upokojencem, ki so imeli službo, 12%, zaposlenim lastnikom brez kmetije pa gozd prinaša 10% vseh prihodkov.

Če upoštevamo posestno sestavo zasebnih gozdov v občini Semič, predstavlja lastnikom, ki imajo v lasti več kot 3 ha gozda, prihodek iz gozda v povprečju med 10 in 15% vseh prihodkov gospodinjstva. Pri tem nismo upoštevali večine lastnikov, to je tistih, ki imajo v lasti manj kot 3 ha gozda. Zaključimo lahko, da prihodki iz gozda lastnikom gozdov v občini Semič niso pomembni.

6. OCENA PRIHODKOV IN DOHODKA NA POVPREČNI KMETIJI V OBČINI SEMIČ

Za oceno dohodka na kmetiji v občini Semič smo predvideli »povprečno kmetijo«. Za vzorec smo vzeli kmetijo na osnovi izračuna tehtanega povprečja posameznih najpomembnejših (najpogosteje zastopanih) parametrov (kmetijskih panog) v kmetijski pridelavi. Za vzorec smo uporabili kmetijo:

- obdeluje kmetijske površine, ki so uvrščene v območja OMD (kraška kmetija),
- obdeluje 1,20 ha njiv, 4,30 ha travnikov in 0,20 ha vinograda,
- redi 2 kravi dojilji (teleta nameni pitanju, teličke vzreji telic za prodajo in obnovo črede) in 11 ovac,
- obremenitev na kmetiji je 1,13 GVŽ/ha,
- površine njiv in travnikov so v celoti namenjene za pridelavo osnovne krme za živino na kmetiji,
- prodaja odprto vino (za prodajo nameni pridelek z 0,15 ha vinograda, ostali del za lastne potrebe),
- izpolnjuje pogoje za koriščenje finančnih pomoči po posameznih ukrepih SKP,
- je v letu 2007 pridobila potrebne plačilne pravice za kmetijske površine,
- ima v lasti in uporabi 2,27 ha gozda, povprečni letni posek je enak letnemu prirastu na tej površini,
- nihče od članov gospodinjstva ni zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovan iz naslova kmetijske dejavnosti,
- davek od dohodka iz kmetijstva plačuje na podlagi katastrskega dohodka kmetije in ni vključena v sistem DDV.

Preglednica 18: Izračun skupnega pričakovanega letnega prihodka in njegove strukture na povprečni kmetiji v občini Semič *

Vrsta pridelkov in prihodkov	Povprečni pridelek (kg/ha, mlečnost, prirast...)	Skupna količina pridelka/storitev	Enota	Cena na enoto (€)	Vrednost skupaj (€)	Deleži znotraj skupin prihodkov (%)	Delež od skupnih prihodkov (%)
Kmetijstvo - prodaja					4.876,29	100,0	56,2
krave dojilje - izločena krava	86	172	kg	0,79	135,88	2,8	1,6
krave dojilje - goveji pitanec	198	198	kg	2,06	407,88	8,4	4,7
mlado pitano govedo	300	197	kg	2,77	545,97	11,2	6,3
telice		0,48	kom	1.150,00	548,55	11,2	6,3
ovce - jagnjeta	28	554	kg	2,10	1.164,24	23,9	13,4
ovce - izločena ovca	15	165	kg	0,42	69,30	1,4	0,8
hlevski gnoj		44	t	5,65	247,36	5,1	2,8
gnojnica		13	m ³	4,00	53,12	1,1	0,6
vino - odprto Metliška črnina	7.100	355	l	1,80	639,00	13,1	7,4
vino - odprto Belokranjec	7.100	710	l	1,50	1.065,00	21,8	12,3
Kmetijstvo - neposredna, izravnalna in kmetijsko okoljska plačila					3.293,40	100,0	37,9
regionalno plačilo - njive		1,20	ha	332,00	398,40	12,1	4,6
regionalno plačilo - travniki		4,30	ha	133,00	571,90	17,4	6,6
OMD (kraško)		5,70	ha	158,40	902,88	27,4	10,4
KOP - REJ		4,30	ha	158,40	681,12	20,7	7,8
KOP - KOL		1,20	ha	91,84	110,21	3,3	1,3
KOP - ZEL		1,20	ha	172,20	206,64	6,3	2,4
dodatno plačilo - krave		2	žival	100,00	200,00	6,1	2,3
posebna premija za bika		0,5	žival	136,5	68,25	2,1	0,8
premije za ovce		11	žival	14,00	154,00	4,7	1,8
Gozdarstvo					510,75	100,0	5,9
les (2,27 ha)	5,0	11,35	m ³	45,00	510,75	100,0	5,9
SKUPAJ					8.680,44		100,0

Vir: Strokovne službe KGZS-zavod NM, 2007

* Podatki, ki so vezani na določen način reje oz. pridelave so povzeti iz Kataloga kalkulacij za načrtovanje gospodarjenja na kmetijah v Sloveniji (v pripravi). Pri cenah smo upoštevali trenutno stanje na trgu v Beli krajini, kjer se večina prirejenega mesa in pridelkov tudi prodaja.

Komentar:

Prihodki iz kmetijstva:

a) - *Prihodki iz osnovne kmetijske dejavnosti*. Pričakovani letni prihodek iz kmetijstva znaša 4.876,29 €, kar predstavlja 56,2% skupnega pričakovanega letnega prihodka na kmetiji. Znotraj skupine kmetijstvo s 34,9% prihodkov zavzema največji delež prodaja odprtega vina (Belokranjec in Metliška črnina), le nekaj manj (33,6%) pa prihodki od govedoreje. Najmanjši delež v skupini s 25,3% prihodkov predstavlja ovčereja. Omeniti je potrebno, da je vrednost na kmetiji pridelanih organskih gnojil obravnavana posebej.

b) – *Prihodki neposrednih, izravnalnih in kmetijsko okoljskih plačil* (ukrepi SKP) so vezani na osnovno kmetijsko dejavnost. Za uveljavitev tovrstnih plačil mora kmetija oz. nosilec kmetijske dejavnosti izpolnjevati predpisane pogoje. Plačila so normirana po enoti in so neodvisna od razmer na trgu. Pričakovani letni prihodek iz te skupine znaša 3.293,40 €, kar predstavlja 37,9% skupnega pričakovanega letnega prihodka na kmetiji.

Regionalno plačilo za njive in travnike predstavlja znotraj skupine največji delež, in sicer 29,5%. Sledi izravnalno plačilo za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (kraška kmetija), ki znaša 27,4%. Plačilo za kmetijsko okoljski ukrep *Sonaravna reja domačih živali* je z 20,7% še eno izmed pomembnejših v tej skupini.

Gozdarstvo v skupnem pričakovanem letnem prihodu na kmetiji predstavlja 5,9 %.

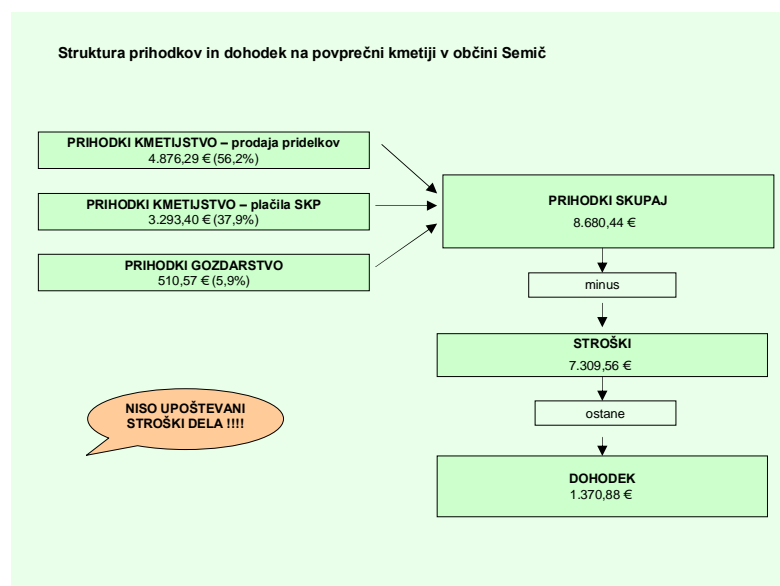
Dopolnilne dejavnosti na kmetiji na povprečni kmetiji nismo predvideli, ker ima dopolnlne dejavnosti registrirano le 11 kmetij v občini Semič.

Glede na predpostavke za povprečno kmetijo smo na podlagi *Kataloga kalkulacij za načrtovanje gospodarjenja na kmetijah v Sloveniji* (v pripravi) izračunali še število ur ročnega dela, ki znaša 528 ur na leto (0,26 PDM). V kolikor ovrednotimo vrednost opravljenega lastnega dela za kmetijsko dejavnost, znaša pri ceni lastnega dela 4 €/uro oz. 2.112,00 € letno.

Pričakovani prihodki iz osnovne kmetijske dejavnosti predstavljajo več kot polovico vseh prihodkov na kmetiji. Več kot tretjino prihodkov na kmetiji, pa predstavljajo prihodki iz ukrepov SKP.

Poudariti je potrebno, da smo zaradi poenostavitve izračunali in komentirali samo podatek o skupnem pričakovanem letnem prihodu. V kolikor bi želeli za takšno kmetijo ugotoviti pričakovani letni dohodek, bi morali odšteti spremenljive stroške (3.362,29 €), stalne stroške zgradb in strojev (2.500,00 €), stalne stroške trajnih nasadov (498,00 €), splošne stroške (700,00 €) ter stroške dajatev (249,27 €). Stalne stroške zgradb in strojev, splošne stroške ter stroške dajatev smo dobili na podlagi ocene. Skupaj zgoraj navedeni stroški za povprečno kmetijo v občini Semič znesejo 7.309,56 EUR na leto.

Razlika med skupnimi pričakovanimi prihodki in stroški v posameznem letu znaša 1.370,88 €. Ta razlika torej ne pokrije vrednosti opravljenega lastnega dela.

Schema 1: Prikaz strukture prihodkov in dohodka na povprečni kmetiji v občini Semič

7. KMETIJSTVO IN PODEŽELJE

7.1. Kmetijsko kot pomemben element oblikovanja prostora

Kmetijstvo s svojimi dejavnostmi odločujoče vpliva na oblikovanje prostora oz. okolja v katerem živimo. Urejeno podeželje je pomembno kot prostor za bivanje in kot prijetno okolje za delo in rekreacijo prebivalstva (ekonomsko-socialna dimenzija urejanja prostora) ter kot prostor varstva oz. ohranjanja naravnih virov (ekološka dimenzija urejanja prostora). S tega stališča je tako nujno ohranjanje kmetijske dejavnosti s ciljem ohranjanja urejenosti podeželja, hkrati pa je potrebno ob prostorskem načrtovanju zagotoviti potrebne pogoje za potrebno infrastrukturno širitev za potrebe kmetijstva. Neustrezno vključevanje kmetijstva v tovrstne dokumente lahko za posamezne kmetije zaradi omejevanja širjenja infrastrukture (prioriteta širjenja poselitev v obstoječih naseljih), dolgoročno pomeni propad posameznih, predvsem profesionalnih kmetij.

7.2. Širši programi razvoja podeželja na območju občine Semič

Regionalni razvojni program JV Slovenije 2007-2013

Regionalni razvojni program regije JV Slovenije 2007-2013 s podnaslovom »regija znanj in enakih razvojnih možnosti« v okviru razvoja podeželja **opredeljuje razvoj kmetijstva in podeželja** v skladu s PRP 2007-2013. Posebno pozornost namenja razvoju podjetništva na podeželju, tudi v povezavi s kmetijstvom in vključevanje kmetijstva in njegove dejavnosti v širšo promocijo turizma regije.

Razvoj podjetništva na območju JV, Strategija razvoja občine Semič do leta 2010

Vsebina programa je v skladu z opredeljenimi prioritetami RRP JV Slovenije 2007–2013 in v skladu s Programom razvoja podeželja RS 2007–2013. Tako so naravnane tudi strateške usmeritve obeh dokumentov.

Oba strateška programa na nivoju regije opredeljujeta tudi širše razvojne projekte na območju regije za področje kmetijstva in podeželja (interdisciplinarno povezovanje, zlasti s turizmom), vključujoč zemljiške operacije, organizacijo pridelave in predelave v okviru shem višje kakovosti,...

Izdelava **CRPOV** (celostni razvoj podeželja in obnova vasi): v letu 1997 je bil sprejet razvojni projekt CRPOV na območju K.O. Štrekljevec, Sodji vrh in Črešnjevec. V prihajajočem programskem obdobju 2007–2013 bodo lahko občine z namenom izboljšanja kakovosti življenja na podeželju pridobile finančna sredstva iz naslova razpisov iz PRP 2007-2013 OS-i 3 (glej pregl.1, str.6).

VTC (vinsko turistična cesta): **Belokranjska vinska turistična cesta** je belokranjski projekt na območju vseh treh belokranjskih občin. Vinorodno področje občine Semič je zajeto v Belokranjsko vinsko turistično cesto, ki obsega turistično ponudbo ob cestah, ki potekajo vzdolž Semiške gore, čez Sodji vrh, Gradnik in Krvavčji Vrh do Črešnjevca.

Projekt "Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine" je primer revitalizacije podeželja z vključevanjem naravne in kulturne dediščine v turistično ponudbo. Izpostavljeni so elementi načrtovanja, oblikovanja, vzdrževanja in razvoja dejavnosti znotraj pilotnega območja. Trajna gospodarska podlaga za razvoj podeželja tega območja temelji na uspešni promociji in trženju regionalnega turističnega proizvoda tako na domačem kot tudi na mednarodnih turističnih trgih. V projekt je vključenih 28 naravnih in kulturnih znamenitosti na območju Dolenjske in Bele krajine. Na območju občine Semič se nahaja ena izmed teh znamenitosti, in sicer izvir reke Krupe.

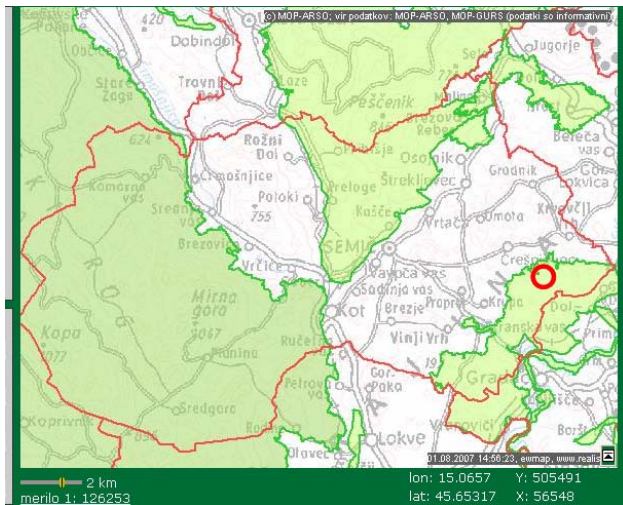
Na območju občine so označene naslednje tematske poti: »kraška učna pot od Lebice do Krupe«, »gozdna učna pot Planina - Mirna gora«, »po sledih gozdne železnice Črnomelj - Leseni kamen«, »Pastirska pot«, »evropska pešpot E-7«, »Trdinova pot« – del poti od Črmošnjic do Malin.

7.3. Mreža območij NATURE 2000

Natura 2000 je mreža ekološko pomembnih območij opredeljenih kot potrebnih za ohranjanje evropsko pomembnih (ogroženih) vrst ptic in habitatnih tipov. Opredeljevanje območij Nature 2000 je ena od pridružitvenih obveznosti držav članic EU. Izhodišča za opredeljevanje območij so trajnostni razvoj, sonaravnost, biotska pestrost, kakovost bivanja, odgovoren odnos do okolja ob spoznanju o nujnosti varovanja določenih (najvrednejših) delov narave. Opredeljevanje območij temelji na

izvajanju dveh direktiv: Direktive o ohranjanju prostoživečih ptic (SPA) in Direktive o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih rastlinskih in živalskih vrst (SAC).

Na območju občine Semič so v mrežo območij Nature 2000 vključena naslednja območja: Bela krajina, Gradac, Lahinja, Kočevsko in Gorjanci-Radoha.

Uvrstitev območij v območja Nature 2000 za kmetijsko dejavnost trenutno ne pomeni omejevanja. Na osnovi financiranja skozi SKOP oz. KOP ukrepe je predvideno predvsem vzpodbujanje lastnikov kmetijskih zemljišč k oblikam kmetovanja, ki bodo dolgoročno zagotavljale ugodno stanje ogroženih vrst ptic in habitatnih tipov skozi t.i varstvene usmeritve. Težavo na območjih Nature 2000 (predvsem na območju prvih con, ki pa niso še dokončno potrjene) bodo v prihodnosti lahko predstavljala naravovarstvena soglasja pri večjih infrastrukturnih posegih v prostor.

7.4. Zaščita posebnih kmetijskih pridelkov oz. živil

Povpraševanje po kakovostnih kmetijskih pridelkih oz. živilih pridobiva na pomenu in postaja zahteva potrošnikov, hkrati pa pomembna tržna niša za strukturno nekonkurenčno kmetijsko pridelavo in predelavo v Sloveniji. Za kmetijske pridelke »višje kakovosti« je značilno, da se razlikujejo od sorodnih izdelkov po nekaterih značilnostih glede pridelave, predelave in sestave. Sistem zaščite kmetijskih pridelkov oz. živil (pogosto uporabljamo tudi terminologijo vključevanja kmetijskih pridelkov oz. živil v sheme višje kakovosti) je urejen s pravno zakonodajo v EU in v Sloveniji. Zaščiteni kmetijski pridelki oz. živila na trgu praviloma dosegajo višjo ceno. Postopki zaščite tovrstnih izdelkov so natančno določeni in predpisani. Ločimo pet kategorij zaščite.

Kmetijski pridelok oziroma živilo višje kakovosti je po svojih specifičnih lastnostih boljše od istovrstnih kmetijskih pridelkov oziroma živil in od njihove minimalne kakovosti. Specifične lastnosti kmetijskega pridelka oziroma živila se določajo glede na sestavo, senzorične lastnosti in fizikalno-kemične značilnosti ter način pridelave oziroma predelave. V sistem zaščite višje kakovosti se lahko vključi zelo širok spekter izdelkov (predelava). V skupino zaščite kmetijskih pridelkov spada vsa integrirana pridelava. V sistem integrirane pridelave se vključuje oz. je vključenih že večina pridelovalcev sadja ter vrtnin. Sistem tovrstne zaščite je zaželen v primeru trženja preko velikih trgovskih hiš.

»Ekološka pridelava« - zajema zahteven sistem kontrole ekološko pridelave/predelave hrane. Ekološka pridelava na območju občine Semič lahko pomeni pomembno tržno nišo za organizacijo ekstenzivne priraje in trženja govejega mesa (reja krav dojilj), pri priraji drobnice ter pridelavi sadja in izdelkov iz sadja visokodebelnih sadnih dreves.

Vse premalo je pri nas poznano in uveljavljeno specifično označevanje (pogosto uporabljamo tudi izraz zaščita) kmetijskih pridelkov oz. živil, ki poleg višje kakovosti zagotavlja tudi večjo gotovost porekla. Tovrstna živila običajno dosegajo tudi višje cenovne razrede. Na ta način je v EU urejena pridelava, predelava in trženje vse več prehranskih izdelkov.

Kmetijski pridelok ali živilo tradicionalnega ugleda - je proizveden iz tradicionalnih surovin oziroma ima tradicionalno sestavo, je pridelan oziroma predelan na tradicionalni način (na ta način poskuša

mesno-predelovalna industrija zaščititi kranjsko klobaso). Omenjeni način zaščite je lahko primeren tudi za tradicionalne postopke priprave »jagenjčka na ražnju«.

Geografska označba je ime geografskega območja, v izjemnih primerih države in se uporablja za označevanje kmetijskega pridelka oziroma živila, katerega pridelava oziroma predelava oziroma priprava za trg poteka znotraj označenega geografskega območja in ima posebno kakovost, ugled oziroma druge lastnosti, ki izvirajo iz določenega geografskega območja (v Sloveniji npr. Kraški pršut). Označba geografskega porekla je ime geografskega območja, v izjemnih primerih države in se uporablja za označevanje kmetijskega pridelka oziroma živila, ki v celoti izvira iz določenega geografskega območja in za izdelavo katerega so surovine pridelane na istem geografskem območju. Na območju občine Semič bi lahko v tovrstni sistem zaščite lahko vključili celotno verigo prireje in prodaje (predelave) mesa avtohtonih pasem, predvsem belokranjske pramenke .

Na območju občine tako v sistem zaščite spada integrirana in ekološka pridelava. Z oznako tradicionalni ugled pa so zaščitene tri belokranjske jedi: belokranjska pogača, belokranjska povitica, prosta povitica.

Trženje zaščitene izdelkov oz. živil je zaradi praviloma višje cene in ekskluzivnosti ponudbe povezano s trženjem v mestih z večjim številom potrošnikov. Ker sistem zaščite pomeni tudi povečan obseg stroškov, ki so povezani tudi z »nadstandardnimi« kontrolami«, je smotrno načrtovati organizacijo oz. zaščito v celotnem sistemu verige pridelava-predelava-trženje in tudi na širšem območju kot je občina. Trženje tovrstnih izdelkov lahko predstavlja pomembno tržno nišo na turističnih kmetijah ali pa specializiranih prodajalnah v večjih središčih.

7.5. Stanovsko organiziranje v kmetijstvu

Stanovsko organiziranje na nivoju društev je na območju občine zelo razvejano. Člani društev so aktivni pri samem delovanju društev, se izobražujejo, pripravljajo strokovna predavanja, ekskurzije, strokovne prireditve, razna srečanja, izobraževanja... V občini so registrirana naslednja društva: Društvo podeželske mladine Semič, Društvo kmečkih žena Semič, Vinogradniško društvo Semič in Konjerejsko društvo Semič, Čebelarsko društvo Semič. Na območju Bele krajine ali širše pa so organizirana društva, katerih člani so tudi prebivalci občine Semič: Strojni krožek Bele krajine, Sadjarsko društvo Bele krajine, Društvo rejcev drobnice Bele krajine, Združenje za ekološko kmetovanje Dolenjske, Posavja in Bele Krajine in Klub oračev Bele krajine.

Stanovsko organiziranje lastnikov kmetijskih zemljišč je organizirano tudi v okviru Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS). Zakon o kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije (Uradni list RS, št. 41/99) določa 13 območnih enot, med njimi enoto v Novem mestu s sedežem v občini Novo mesto. Izpostava KGZS je v Črnomlju in pokriva tudi območje občine Semič.

Na območju občine Semič imajo kmetje možnost tržnega sodelovanja in upravljanja v okviru KZ Metlika, KZ Krka. Manjši obseg kmetijskih pridelkov - grozdje odkupi poleg KZ Metlika edini v Beli krajini registrirani odkupovalec grozdja Mithraeum d.o.o., meso pa Mesarstvo Križan.

8. OPREDELITEV PROBLEMOV IN CILJI S POTREBNIMI UKREPI ZA IZBOLJŠANJE STANJA

8.1. Problemi

- **Izrazito nekonkurenčna struktura kmetijske pridelave trgu EU** (majhnost posesti in posledično premajhen obseg pridelave, razparceliranost, tržna neorganiziranost, nizka specializacija, usmerjenost v živinorejsko prirajo).
- **Ostarelost kmečkega prebivalstva in zmanjšana vitalnost delovne sile na kmetijah** (55% razpoložljive delovne sile na kmetijah so starejši od 55 let, do 35 let starosti je le 3,5% razpoložljive delovne sile).
- **Kapitalska šibkost kmetij in tudi potencialnih nosilcev razvoja kmetijstva v občini in regiji, kar predstavlja razvojni problem, ko gre za koriščenje finančnih sredstev iz strukturnih skladov (razvojni del) in zagotavljanju zaprte finančne konstrukcije** (evropsko povprečje 16 ESU dosega le 5 ali 1,3% kmetij v občini).
- **Prenizek delež tržne organiziranosti (priraja mesa, odkup grozdja), nepovezanost v verigi pridelava–predelava–trženje ter pritisk velikih trgovskih podjetij na nižanje odkupnih cen** (tudi če obstaja tržna organiziranost, je obseg pridelave majhen in se povezovanje konča na stopnji organizacije odkupa).
- **Velika administrativna zahtevnost za koriščenje možnih finančnih sredstev** (razpisi za investicijska sredstva, KOP ukrepi), vse več regulativ, ki narekujejo zelo zahtevne pogoje opravljanja kmetijske dejavnosti (navzkrižna skladnost), kar za večji del nosilcev kmetijskih gospodarstev predstavlja resno težavo.
- **Slaba tehnološka opremljenost vinskih kleti**, kar povzroča, da se na trgu pojavljajo vina različnih kakovosti.
- **Pogosto preveč negativni odnos splošne javnosti do kmetijstva.**

8.2. Cilji s potrebnimi ukrepi za izboljšanje stanja

V preglednici 19 so navedeni cilji po prioriteti reševanja s predvidenimi ukrepi. Navedeni so vsi ukrepi za katere je mogoče koristiti finančna sredstva iz naslova državnih oz. evropskih sredstev (glej pregl. 1, str.8). Z temno barvo so označeni ukrepi predlaganih ukrepov financiranja na nivoju občine.

Preglednica 19: Cilji po prioritetah z ukrepi (s temno barvo ukrepi na nivoju občine)

	CILJI		UKREPI
1	OHRANJANJE OBDELANOSTI KMETIJSKIH POVRŠIN (PREPREČEVANJE ZARAŠČENJA) IN POSELJENOSTI PODEŽELJA	1 a	- SPREMEMBA ZAKONODAJE – ODPRAVA STATUSA ZAŠČITENIH KMETIJ
		1 b	- INVSTICIJE NA KMETIJAH - ZEMLJIŠKE OPERACIJE (agromelioracije – izboljšava kmetijskih zemljišč na KMG, medsebojna menjava kmetijskih zemljišč)
		1 c	- INVESTICIJE NA KMETIJAH – UREJANJE PAŠNIKOV
		1 d	- SONARAVNE OBLIKE KMETOVANJA (EKOLOŠKO KMETOVANJE)
		1 e	- IZOBRAŽEVANJE (nacionalne poklicne kvalifikacije, pridobitev funkcionalnih znanj: knjigovodstvo, računalniški tečajji, jezikovni tečajji, področje EU standardov, gozdarstva...)
		1 f	- POMOČ MLADIM PREVZEMNIKOM KMETIJ (poleg državnega ukrepa tudi sofinanciranje štipendiranja)
		1 d	- IZBOLJŠANJE INFRASTRUKTURE V KMETIJSTVU: komasacije
2	POVEČANJE PRODUKTIVNOSTI DELA, SPODBUJANJE PRESTRUKTURIRANJA IN POVEČANJE UČINKOVITOSTI GOSPODARJENJA NA KMETIJAH	2 a	- INVESTICIJE NA KMETIJAH – PRIMARNA PRIDELAVA (poudarek na panogah kot so živinoreja: predvsem reja krav dojilj, drobnica, vinogradništvo, čebelarstvo, investicije v obnovljive vire energije (OVE) za potrebe KMG ter v obnove in naprava sadovnjakov)
		2 b	- INVESTICIJE NA KMETIJAH – DOPOLNILNE DEJAVNOSTI – TURIZEM NA KMETIJI,
		2 c	- INVESTICIJE NA KMETIJAH – obnova vinogradov
		2 d	- ZAVAROVANJE KMETIJSKE PRIDELAVE (pridelki, živali)
3	POVEČANJE DODANE VREDNOSTI KMETIJSKIM IN GOZDARSKIM PROIZVODOM IN DIVERZIFIKACIJA	3 a	- INVESTICIJE NA KMETIJAH – DOPOLNILNE IN DODATNE DEJAVNOSTI – PREDELAVA IN TREŽENJE PRIMARNIH KMETIJSKIH PRIDELKOV IN 1. ST. PREDELAVE LESA (predelava – sadje, predelava grozdja v sok, predelava mesa, 1.stopnja predelave lesa: drva, sekanci, briketi, pileti, čebelarstvo, peka kruha in potic...)
		3 b	- INVESTICIJE NA KMETIJAH – DOPOLNILNE DEJAVNOSTI: TURIZEM NA KMETIJI IN STORITVENE DEJAVNOSTI

	CILJI		UKREPI
4	POVEČANJE DELEŽA TRŽNE ORGANIZIRANOSTI IN IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI KMETIJSKE PRIDELAVE IN PROIZVODOV	4 a	- TRŽNA ORGANIZIRANOST V VERIGI PRIDELAVA-PREDELAVA-TRŽENJE Z NOSILCI OZ. ORGANIZATORJI ODKUPA S POUČENJEM NA KMETIJSKIH PRIDELKIH VIŠJE KAKOVOSTI („prioriteta” organizirati tržno pridelavo, predvsem v panogi vinogradništva v okviru „metliška črnina PTP” in „belokranjec PTP”, pa tudi pri odkupu mesa: goveje, drobnica, konjsko kakor tudi peko belokranjske pogače in belokranjske povitice, proste povitice)
		4 b	- VINOGRADNIŠTVO: - UREDITEV REGISTRA PRIDELOVALCEV GROZDJA IN VINA - REGISTRACIJA VEČJIH TRŽNIH PRIDELOVALCEV VINA ZA ODKUP TRŽNIH VIŠKOV GROZDJA (s.p., d.o.o, zadruga), - AKTIVNO DELOVANJE KONZORCIJA „PRIDELOVALCEV METLIŠKE ČRNINE IN BELOKRANJCA”
		4 c	- IZDELAVA TEHNOLOŠKIH PARAMETROV ZA VKLJUČEVANJE KMET. PRIDELKOV IN ŽIVIL V SCHEME VIŠJE KAKOVOSTI („jagenjček na ražanju”, „belokranjski nadev”, predelava sadja, medu...)
		4 d	- PODPORE ZA NASATAJANJE IN DELOVANJE SKUPIN PROIZVAJALCEV
5	RAZVOJ PODJETNIŠTVA NA KMETIJAH	5 a	- INVESTICIJE NA KMETIJAH – DODATNE DEJAVNOSTI: STORITVENE DEJAVNOSTI, OBRTI, OSEBNO DOPOLNILNO DELO
		5 b	- INVESTICIJE NA KMETIJAH (gozdarstvo) – PRIDOBIVANJE ENERGIJE ZA PRODAJO NA KMETIJI IZ OBNOVLJIVIH VIROV
			- glej tudi 3 a in 3 b
6	POVEČANJE GOSPODARSKE IN EKOLOŠKE VREDNOSTI GOZDOV	6 a	- INVESTICIJE NA KMETIJAH – nakup mehanizacije in opreme za sečnjo in spravilo lesa, gradnja, rekonstrukcija gozdnih vlak in gozdnih cest
		6 b	- OBNOVA, NEGA IN POMLAJEVANJE GOZDOV
7	AKTIVNEJŠE VKLJUČEVANJE KMETIJSTVA IN S KMETIJSTVOM POVEZANIH OBIČAJEV V ŠIRŠO TURISTIČNO PONUDBO	7 a	- PONUDBA TRADICIONALNIH BELOKRANJSKIH JEDI
		7 b	- RAZVOJ RAZNOVRSTNOSTI PONUDBE OB VTC, TEMATSKE POTI
		7 c	- FINANČNE PODPORE DRUŠTVENE DEJAVNOSTI V VLOGI PROMOCIJE KMETIJSTVA IN TRADICIONALNIH POSTOPKOV V POVEZAVI S KMETIJSTVOM

9. STRATEŠKE USMERITVE RAZVOJA KMETIJSTVA IN PODEŽELJA - VIZIJA RAZVOJA

Osnovni cilj je ohranjanje osnovnega potenciala kmetijskih zemljišč – pridelava hrane in tako tudi preprečevanje nadaljnega zaraščanja kmetijskih površin. Cilj je ohranjanje obstoječih delovnih mest v primarni kmetijski pridelavi in povečevanje števila delovnih mest z diverzifikacijo dejavnosti na podeželju (tudi nekmetijskih) ter pridelava hrane višje kakovosti.

Zaradi prioriteten ciljev ukrepov SKP se bo moralo tudi kmetijstvo v občini Semič v prihodnosti prilagajati novim usmeritvam. Povečevanje zmogljivosti več ne predstavlja v vseh kmetijskih panogah prioriteten cilj PRP 2007-2013 (s tem tudi ne ciljev za dodelitev finančnih sredstev), ampak so prioritetni cilji: zmanjšanje pridelovalnih stroškov, preusmeritev pridelave, izboljšanje kakovosti, izboljšanje naravnega okolja, higienskih razmer in standardov za dobro počutje živali. Reforma EKO 0 plačil pomeni prvi resni izziv za kmetijsko pridelavo (pogl. 2.2.1, str.2), saj obstaja resna nevarnost, da se bo zaradi zgodovinskih pravic, ki so vezana na plačilne pravice, zmanjšala tudi pridelava hrane. Na drugi strani Evropski sklad za razvoj podeželja (ESRP) na osnovi usmeritev lisbonske deklaracije (pregl.1, str.5) postavlja prioritete v ustvarjanje novih in boljših delovnih mest na podeželju ter vzpostavitev močnejše in trdnejše gospodarske rasti, hkrati pa v okviru OS-i 2 kot cilj opredeljuje ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja. Sredstva, ki bodo na voljo kmetijskim gospodarstvom prav v segmentu OS-i 2, pa se bodo predvidoma zmanjševala (tudi do 30%) do konca programskega obdobja.

V prihodnosti je realno pričakovati nadaljnje manjšanje števila kmetij na območju občine Semič (od 267 v letu 2007 na 240 v letu 2013), ki bodo aktivno kmetovale oz. vlagala zahteve za plačila iz naslova SKP. Večini kmetij bo kmetovanje tudi v prihodnosti predstavljalo dodatno ali dopolnilno dejavnost. Strukturne spremembe se bodo tudi v prihodnosti nadaljevale. V primarni kmetijski pridelavi ne pričakujemo ustvarjanje novih delovnih mest, temveč le ohranjanje obstoječih, vendar pa le v primeru večjega deleža tržne organiziranosti predvsem v sistemu pridelava-predelava-trženje in v primeru učinkovite promocije prodaje oz. oskrbe s hrano višje kakovosti na lokalnem trgu. Pogoji za uresničitev ciljev so: učinkovitejša tržna organiziranost, zemljiške operacije (zaokroževanje in združevanje posesti) in tehnološka posodobitev kmetij. Povečanje števila delovnih mest na kmetijah lahko pričakujemo v primeru razvoja dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijskih gospodarstvih, ki pa niso vedno nujno pevezana s kmetijsko pridelavo (npr. raznovrstne storitve v okviru turistične ponudbe). Delež povečevanja delovnih mest na podeželju bo še najbolj odvisen od uvajanja nekmetijskih dodatnih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.

Kmetijstvo v občini Semič za večino kmetij predstavlja dodatno oziroma dopolnilno dejavnost. To dejstvo trenutno zagotavlja obdelanost kmetijskih površin in ohranjanje socialne varnosti številnim prebivalcem podeželja (delež nezaposlenosti v regiji, izobrazbena struktura aktivnega prebivalstva oz. višina dohodkov iz drugih dejavnosti). **Glede na to, da na večini kmetij ne izvajajo knjigovodstva, ni mogoče pridobiti realne slike o tem, kakšen je v resnici ekonomski položaj posameznih kmetijskih gospodarstev.** Na osnovi ocene prihodka oz. dohodka na povprečni kmetiji (tehtano povprečje !) v občini Semič (pogl.6, pregl. 18, str. 19) prihodek na kmetiji znaša 8.680 € in dohodek 1.371 €. Ocenjeni dohodek zagotovo ne zagotavlja vitalno obnavljanje kmetij. Potrebno je še poudariti, da v stroške niso vključeni stroški dela in da so upoštevani maksimalni prihodki finančnih pomoči na taki kmetiji iz naslova ukrepov SKP in sicer v višini skoraj 40% celotnega prihodka (razen ekološkega kmetovanja!). Da izključno profesionalizacija kmetijske pridelave (obseg pridelave, ki bi zagotavljala polno zaposlitev vsaj eni osebi) ni izključna usmeritev tudi v EU, lahko ponazarja podatek, da v večini držav članic (EU-15) povprečno število PDM, ki delajo na kmetijskem gospodarstvu ne dosega polne zaposlitve ene PDM. V letu 2000 je v povprečju v EU-15 na kmetijskih gospodarstvih delalo 0,42 PDM (Vir: The Agricultural situation in the European Union: 2004-report).

Na podlagi potrebnega obsega za zagotavljanje polne zaposlitve 1 PDM (1.800 delovnih ur letno) in prihodka v višini minimalne bruto plače na zaposlenega v letu 2006, ki je znašal 6.262 €, na osnovi kalkulacij lahko predpostavimo, da bi morala posamezna kmetija v primeru specializirane kmetijske pridelave (specializirane kmetije v samo eno izmed kmetijskih panog pa na območju občine praktično

ni !) pri posameznih kmetijskih panogah zagotavljat naslednji obseg kmetijske pridelave: 20 krav molznic, 40-50 krav dojilj, 200 ovac pri prireji mesa in 5 ha vinogradov pri prodaji grozdja za vino (in le 2 ha pri prodaji odprtega vina). Pri živinorejski prireji je pri tem potrebno poudariti, da morajo kmetije ob navedenem obsegu reje živali upoštevati določila o maksimalnem vnosu 170 kg dušika živalskega izvora na hektar oz. obtežbo 1,9 GVŽ/ha (1 krava = 1 GVŽ, 3-4 ovce = 1 GVŽ), če so vključene v katerikoli ukrep SKOP/KOP. Pri vključevanju v ekološko kmetijstvo je dovoljena obtežba 1,4 GVŽ/ha, kar pomeni da se bo potreba po razpoložljivih kmetijskih površinah povečala za 26%.

Velikosti posesti oz. razpoložljiva kmetijska zemlja zlasti iz vidika razdrobljene lastniške strukture in razparceliranosti je tako največkrat omejitveni faktor za širjenje obsega, pa tudi ekonomičnost kmetijske pridelave.

Glede na to, da delež finančnih transferjev v strukturi prihodkov predstavlja na povprečni oz. tipični kmetiji v občini Semič skoraj 40%, je potrebno upoštevati, da je delež koriščenja teh sredstev zelo različen med posameznimi kmetijskimi gospodarstvi (predvsem SKOP ukrepi, vloge za investicijska sredstva na kmetijah). Že v tem programskem obdobju, zlasti pa po letu 2013 je realno pričakovanje nižanja deleža plačil iz naslova ukrepov SKP. Glede na to, da skoraj ni trdnejše tržne organiziranosti (oz. se kmetijska gospodarstva ne vključujejo v te sisteme), je dohodkovna uspešnost odvisna zlasti od sposobnosti prilagajanja posameznih kmetijskih gospodarstev trenutnim tržnim razmeram.

Osnova za izvajanje kmetijske dejavnosti so kmetijska zemljišča. Kljub zaznavnim strukturnim spremembam tudi na tem področju (leta 2000 so kmetijska gospodarstva v občini v povprečju obdelovala 5,1 ha, leta 2007 pa 6,4 ha kmetijskih zemljišč), tem spremembam ni sledila aktivna zemljiška politika. Pogosto razpoložljivost zemljišč predstavlja osnovno težavo pri povečevanju obsega kmetijske pridelave na profesionalnih kmetijah. **Agrarne operacije** kot zaokroževanje in združevanje posesti, izboljševanje pogojev za kmetijsko obdelavo, so v interesu kmetij in so nujen in osnovni pogoj za krepitev konkurenčne sposobnosti kmetij, če ne celo ohranjanja kmetijske pridelave na območju občine. Zato je v prihodnosti v prvi vrsti potrebno nameniti pozornost tem ukrepom in jih izvajati na območju celotne občine.

Zaradi specifičnosti razmer v Sloveniji, so v tem programskem obdobju na voljo finančna sredstva tudi za izvedbo komasacij. Na območju občine je tako smotrno načrtovati tudi komasacije.

Kot prevladujoče usmeritve v kmetijstvu v prihodnosti s cilji, ki so opredeljeni v uvodu tega poglavja, predvidevamo:

- ohranjanje oz. povečevanje živinorejske prireje (reja krav dojilj, reja drobnice in konjev) v povezavi z ekološkim kmetovanjem,
- ohranjanje obdelanosti vinogradniških površin,
- večanje obsega raznovrstnosti ponudbe (neposredne prodaja, storitve) z namenom povečevanje turistične ponudbe na območju občine ali širše in
- organizacija tržne pridelave v sistemu shem višje kakovosti.

Na predlog članov OS Občine Semič je usmeritev tudi ta, da občina ne pristopi k sofinanciranju kakršnihkoli aktivnosti, ki so povezane z vnosom GSO na območje občine.

Živinoreja – predvsem reja prežvekovalcev je bila v preteklosti in bo tudi v prihodnosti zaradi danih naravnih danosti (delež travinja, kvaliteta zemljišč in nagnjenost terena) morala biti najpomembnejša kmetijska panoga na območju občine. Ravno ta panoga pa doživlja največje spremembe. Zmanjšuje se število kmetij, ki redijo domače živali - predvsem govedo, le to pa pogosto nadomešča drobnica. Leta 2000 je 189 kmetij ob popisu izjavilo, da redijo govedo, od tega 57 kmetij krave molznice. Na osnovi analiz subvencijskih vlog v letu 2007 ocenjujemo, da govedo ne redi več kot 79 kmetij (zmanjšanje skoraj za 60%). Prav tako se je bistveno zmanjšal skupni stalež govedi. Kmetije, ki še redijo govedo oz. ovce imajo na voljo več kmetijske zemlje (manjše obtežbe!), zaradi česar je opazna ekstenzifikacija prireje. Z višjimi plačili ukrepov SKP (večje površine obdelovalne zemlje) tako nadoknadijo prihodek, ki bi ga pridobili z večjim številom živali na kmetiji. Za racionalizacijo tovrstne prireje (paša!) v največji meri predstavlja oviro razdrobljena posestna struktura. V govedoreji **prireja mleka** na območju občine ne pomeni razvojne možnosti (stroški prevoza ob trenutni velikosti čred in kapitalni sposobnosti kmetij). Izjemo predstavlja možnost revitalizacije planin oz. oblikovanje posameznih večjih mlečnih obratov na planinah. Veljalo pa bi obstoječo prirejo mleka usmerit v neposredno prodajo ali kmetije usposobit za predelavo mleka. **Reja krav dojilj oz. prireja govejega**

mesa bo v prihodnosti pred velikim izzivom oz. realno možnostjo nadaljnjega opuščanja priraje. Reforma EKO 0 plačil s proizvodno nevezanimi plačili (pogl. 2.2.1, str.2), bo v določenem segmentu omogočala koriščenje finančnih transferjev tudi brez ohranjanja priraje. Opuščanje govedorejske priraje lahko pričakujemo na kmetijskih gospodarstvih z ostarelimi nosilci dejavnosti in manjših rejah. Pa tudi zaradi tega, ker je struktura priraje krav dojilj izredno razdrobljena - krave dojilje redijo na 77 kmetijah, vendar samo 1 kmetija več kot 10 krav. Priraja govejega mesa ne omogoča konkurenčne pridelave v okviru konvencionalne pridelave. Zato smotrno in ciljno razmišljati o vključevanju tovrstne priraje v **ekološko kmetovanje**.

Na številnih kmetijah je reja krav nadomestila **reja drobnice**, ki po nekaterih ocenah že dosega maksimalni nivo obsega priraje (okvirno 1.955 plemenskih živali) glede na to, da ni tržne organiziranosti. Vendar pa je tudi struktura priraje ovac izredno razdrobljena, saj več kot 50 plemenskih živali drobnice redi le 7 kmetij. Poleg ekstenzivne reje govedi z namenom priraje mesa, je reja drobnice pomemben segment pri preprečevanju zaraščanja.

Reja konjev je na večini KMG prej ljubiteljska kot je njen namen priraja z gospodarskega vidika (prodaja mesa). Tudi pri reji konj v prihodnosti lahko pričakujemo nadaljnje usmerjanje posameznih KMG k večjemu obsegu reje z namenom priraje mesa ter tudi z namenom razvoja storitev povezanih s konji v okviru turistične ponudbe (ježa, prevozi,...).

Ko govorimo o pridelavi kmetijskih pridelkov v **okviru shem višje kakovosti**, vključevanje živinorejske priraje zaradi obstoječe ekstenzivnosti (tudi zaradi pogojev kmetovanja !) v **ekološko kmetovanje** ne bi predstavljalo pomembnejših omejitev pri tehnologijah reje. Za kmetije, ki so oz. bodo vključene v ekološko kmetovanje to predstavlja dve konkurenčni prednosti: možnost pridobivanja dodatnih finančnih transferjev iz naslova ukrepov SKP in prodaja pridelkov oz. izdelkov v okviru shem višje kakovosti. Vsekakor pa je pri tovrstni usmeritvi večjega števila kmetijskih gospodarstev nujna tržna organiziranost in tudi povečevanje količine pridelkov, ki bi jih lahko ponudili na trgu. Poseben segment v okviru shem zaščite kmetijskih pridelkov predstavlja možnost reje in prodaje avtohtone pasme ovce – »**belokranjske pramenke**« in **sicer v okviru najvišje kategorije zaščite označbe porekla**. Kljub relativno velikemu interesu za zaščito postopka priprave »belokranjske pečenke« (»**jagenjček na ražnju**«), je verjetno še najverjetnejši sistem tovrstne zaščite povezan ravno s tradicionalnim postopkom priprave pečenke (**zaščita v okviru »tradicionalnega izgleda**«).

Že tako relativno majhna razpoložljiva površina njiv se skoraj v 90% namenja pridelavi krme za živali. Ta delež tudi v prihodnosti verjetno ne bo manjši, predvsem z namenom zagotavljanja krmne baze za živali na kmetijah. Optimalno izkoriščenost njivskih površin predstavlja **pridelava zelenjave, vrtnin in jagod**. Tržne pridelave tovrstnih rastlin na območju občine ni. Zaradi značaja delovne intenzivnosti tovrstnih panog, pa je lahko usmeritev z namenom zagotavljanja dodatnega dohodka ena od rešitev za profesionalne kmetije. Kljub relativno ugodnim naravnim danostim na območju občine ni zaznati izrazitega interesa za povečevanje obsega intenzivnih nasadov sadja. Veliko večjo tradicijo imajo visokodebelni travniški sadovnjaki, pri katerih pa je potrebno poiskati tudi možnost trženja tovrstnega sadja in izdelkov iz sadja, kar je verjetno pogoj za ohranjanje števila visokodebelnih sadnih dreves. Pri tem pa je potrebno izpostaviti širitev izbora sadnih vrst – torej povečevanje obsega sadjarskih površin predvsem s sadnimi vrstami kot so breskve, hruške, češnje, slive,... **Zahteve potrošnika ne samo po cenovno ugodni, ampak tudi po kakovostnih prehranskih izdelkih, ponuja za sadjarstvo izziv za lokalno samooskrbo s sadjem in velja tudi za raznovrstno predelavo sadja.**

Kombinacija paše domačih živali, ekološkega kmetovanja in visokodebelnih sadnih dreves je usmeritev, ki zagotavlja ohranjanje tradicionalnega izgleda krajine, večji delež finančnih transferjev iz naslova ukrepov SKP in pridelava hrane višje kakovosti. Verjetno je to potencialna usmeritev za večino kmetij, katerim kmetijstvo predstavlja dodatno ali dopolnilno dejavnost.

Tradicionalno razširjeno **vinogradništvo** bo ob razdrobljeni posestni strukturi, v večjem delu v težkih pridelovalnih pogojih in tržni neorganiziranosti ob odprtju trga z EU moralo poiskati trdnjšo vizijo razvoja. V koliki meri in za koliko kmetij bo vinogradništvo v prihodnosti še dobičkonosna dejavnost in ne zgolj del tradicije tega območja oz. življenja na podeželju, bo odvisno od sposobnosti tržnega organiziranja ter nadaljnjega razvoja turizma na kmetijah. Ohranjanje vinogradniških površin je pomembno zaradi preprečevanja zaraščanja na lokacijah katere so zasajene z vinogradi, ker so to običajno površine neprimerne za druge vrste kmetijske pridelave. Uspešnejši dohodkovni položaj vinogradnikov oz. ohranjanje obsega vinogradništva bo odvisen predvsem uspešnosti tržne

organiziranost v okviru zaščite »Belokranjca« in Metliške črnine« ter neposredne prodaje vin v povezavi s turizmom na kmetijah. Zaradi tradicionalnosti vinogradništva je mogoče tudi v prihodnosti ohraniti vinogradništvo z večjim številom pridelovalcev in združniškem principu trženja, ker zagotavlja boljše koriščenje kapitala in opreme ter lažje prenašanje tveganj.

Želeni trend razvoja **dopolnilnih dejavnosti** na območju občine ni bil povsem dosežen, predvsem glede raznovrstnosti dopolnilnih dejavnosti. Pri tem velja izpostaviti dopolnilne dejavnosti v povezavi z gozdom oz. lesom – kljub izredni gozdnatosti na območju občine ni kmetije, ki bi imela registrirano tovrstno dopolnilno dejavnost. Najbolj razširjena dopolnilna dejavnost je turizem na kmetiji (pregl. 15, str. 15). Po nekaterih podatkih je mogoče zaključiti, da je zasedenost kapacitet na turističnih kmetijah slaba, hkrati pa tudi to, da prav povpraševanje po ponudbi tovrstnih kmetij narašča. Zato je nujno že obstoječe, zagotovo pa tiste kmetije, ki se bodo usmerjale v turizem specializirati in na ta način popestriti ponudbo kraja. Razvoj turizma na kmetijah pa je nujno načrtovati v razvojne usmeritve turizma širše regije kot specifično ponudbo (v povezavi s specifično hrano, okoljem,...). Dopolnilne dejavnosti v kategoriji storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo lahko imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju paritetnega dohodka na kmetijah, pa tudi **z vidika racionalne rabe kmetijske mehanizacije**. Obseg možnih dopolnilnih dejavnosti v občini zajema zelo širok spekter, vendar pa bo dejanski razvoj odvisen od vsebinske povezave trženja in promocije: vključevanje tovrstnih dejavnosti v razvoj turizma v občini in regiji. Prednostna območja za razvoj dopolnilnih dejavnosti so na območjih oz. trasah »Po poteh naravne in kulturne dediščine Dolenjske in Bele krajine«, »vinsko-turistični cesti« in ostalih tematskih poteh, »zavarovanih območij narave – Natura 2000«. Večjo pozornost zagotovo velja nameniti dopolnilnim in dodatnim dejavnostim, ki niso neposredno vezane na kmetijsko pridelavo in tako kmetijstvo aktivneje vključevati v mrežo podjetništva, kar je ena od prioritet v novem programskem obdobju (PRP 2007-2013 – OS 3: diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti, podpora za ustanavljanje in razvoj mikro podjetij, osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo, ...).

Posebno pozornost na območju občine velja nameniti dopolnilnim dejavnostim v povezavi s peko že zaščitene belokranjske posebnosti kot sta »belokranjska pogača« in »belokranjska povitica« in »prosta povitica« (vse že zaščitene z označbo »tradicionalni ugled«). Samo zadosten obseg zainteresiranih za izdelavo posebnosti lahko zagotovi tudi trdnejšo tržno organiziranost, s tem pa tudi primeren dohodek na kmetijah, ki se bodo ukvarjale s tovrstno dejavnostjo.

Po podatkih strokovnih služb Zavoda za gozdove je prihodek iz gozdov v gospodinjstvih zelo različen zaradi različne kakovosti gozdov in različne stopnje izkoriščenosti gozdov skozi daljše časovno obdobje. Ocena je, da lastnikom, ki imajo v lasti več kot 3 ha gozda predstavlja prihodek iz gozda 10-15% prihodka v gospodinjstvih.

Nadaljnji „pritiski“ trga EU in posledično ukrepov SKP pomenijo nadaljnje prilagajanje v primarni kmetijski pridelavi in njeni organizaciji. Hkrati je to lahko izziv, za prebivalce podeželja, ki se ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo, za vključevanje v mrežo podjetništva. Za nemalo kmetijskih gospodarstev navedene spremembe oz. usmeritve predstavljajo „hitre spremembe“ in nujnost pridobivanja novih in raznolikih znanj. Zato je nujno aktivno povezovanje znanj institucij, ki lahko nudijo tovrstne storitve.

V prihodnosti pričakujemo dva osnovna trenda razvoja kmetijstva:

- razvoj kmetijstva na profesionalnih kmetijskih gospodarstvih, kjer bo zagotovljen paritetni dohodek na kmetiji vsaj eni osebi s primarno kmetijsko dejavnostjo ali dopolnitev le-te z eno izmed dopolnilnih oz. dodatnih dejavnosti na kmetiji ter
- razvoj kmetijstva (bolje ohranjanje kmetijske dejavnosti) v funkciji samooskrbe s hrano in ohranjanja tradicionalnega izgleda kulturne krajine (preprečevanje zaraščanja) oziroma podeželja – t.i. multifunkcionalnost ali večnamenskost kmetijstva.

Novost, ki jo prinaša OS 3 PRP, pa dejansko pomeni konkurenčna krepitev posameznega podeželskega prostora na področju podjetništva.

9.1. Profesionalne kmetije

Za večino profesionalnih kmetij je nujno stabilizacija dohodkov na kmetijah - povečevanje obsega pridelave, večanje produktivnosti in dodane vrednosti ter specializacija kmetijske pridelave. Zato je nujno potrebna tržna organiziranost in delovanje tržnih organizacij po določenih že sprejetih tržnih redov za posamezne kmetijske pridelke (steber tržno-cenovnih ukrepov). Segment tržno-cenovnih ukrepov SKP EU omogoča zaščito na nivoju baznih cen za posamezne kmetijske pridelke le na osnovi predpisanih oblik tržne organiziranosti. Aktiven pristop kmetov pri samoorganiziranju bo tako v prihodnjih letih ključen za razvoj kmetijstva, pri čemer bodo kmetje izbirali med vključevanjem v že obstoječe delniške družbe na področju kmetijstva ter vključevanje v združni sistem.

Zaradi omejenosti rabe kmetijskih zemljišč oz. naravnih pogojev, bo v prihodnosti za profesionalne kmetije nujna usmeritev v katero od dopolnilnih ali dodatnih dejavnosti na kmetiji. Prihodek lahko profesionalne kmetije povečajo tudi z uvajanjem katere izmed delovno intenzivnih panog, kot sta sadjarstvo in zelenjadarstvo oz. pridelava vrtin, pa tudi gob. Do leta 2013 ni mogoče pričakovati novih delovnih mest v primarni kmetijski pridelavi – cilj je ohranjanje obstoječih delovnih mest, ki naj bodo kakovostnejša in boljše plačana.

Vloga občine pri razvoju in usposabljanju profesionalnih kmetij pa je lahko pomembna pri pripravi specifičnih razvojnih programov s ciljem tržne organiziranosti in ustvarjanju osnovnih pogojev za kmetovanje (zemljiške operacije). Pri tem mora biti posebna pozornost namenjena mladim kmetom in perspektivnim kmetijam (lokacija kmetije, kapitalna sposobnost, človeški potencial). Zato je eden od pomembnih ciljev razvoja kmetijstva, predvsem profesionalnih kmetij v občini, aktivnejši prenos lastništva kmetijskih gospodarstev. Mladi prevzemniki kmetij imajo v prihajajočem programskem obdobju možnost pridobivanja finančnih pomoči ob prevzemu kmetije tudi za naložbe. Načrtujemo, da bo do leta 2013 imelo vsaj 5 profesionalnih kmetijskih gospodarstev nove mlade gospodarje.

Glede na predstavljeno strukturo kmetijske pridelave je na območju občine pomembna predvsem organizacija in trženje v okviru pridelave hrane kontrolirane kakovosti, organizatorji pridelave pa kot nosilci take pridelave (sonaravni načini kmetijske pridelave – predvsem ekološka pridelava in tudi posamezni sistemi pridelave višje kakovosti).

9.2. Sonaravno (trajnostno) kmetovanje in ohranjanje kmetijske dejavnosti z namenom ohranjanja izgleda kulturne krajine in preprečevanje zaraščanja

Sonaravno kmetovanje je prednostna usmeritev SKP, pomeni pa tudi ekstenzifikacijo kmetijske pridelave. Za kmetije na območju občine Semič določila, ki jih postavlja sonaravno kmetovanje, ne pomenijo pomembnejših sprememb glede načinov in obsega kmetovanja. Poleg ohranjanja tradicionalnega izgleda kulturne krajine in varovanja okolja, je pomemben cilj sonaravnega kmetovanja pridelava hrane »višje kakovosti« - integrirana in ekološka pridelava. Za kmete je vključevanje v sonaravne oblike kmetovanja prostovoljno in predstavlja možnost koriščenja sredstev iz naslova OS-i 2 ESRP. Plačila so namenjena kritju stroškov zaradi dodatnih vlaganj (stroški, delo) in zmanjševanja obsega pridelave, z namenom ohranjanja tradicionalnih oblik gospodarjenja na kmetijah in okoljsko prijaznejši pridelavi. Na območju občine je bilo v letu 2007 vključenih v SKOP/KOP 31,1% (85) kmetij, oz. sonaravni, okolju prijazni načini kmetovanja se izvaja na 49,2% kmetijskih površin v občini. Osnovno težavo pri povečevanju obsega tovrstne pridelave predstavljajo administrativne zahteve, ki so za dobršen del ostarelih nosilcev kmetijskih dejavnosti prezahtevne. Kljub predvidevanjem o zniževanju višine plačil na tem segmentu predvidevamo ohranjanje števila kmetijskih gospodarstev, ki bodo kmetovala na sonaravni način. Ob zaznavni vse večji stopnji ekstenzifikacije (pa verjetno tudi razpoložljivih kmetijskih površin za kmetije, ki bodo še ohranjale kmetijsko pridelavo, zaradi opuščanja kmetovanja na drugih kmetijah) je potrebno nadaljnje načrtno usmerjanje čim večjega števila kmetij v okoljske programe (s poudarkom na ekološki pridelavi). V programskem obdobju 2007-2013 je eden od prioritarnih ciljev prav podpora kmetom, ki se bodo vključevali v »programe za kakovostno hrano«, t.i. skupine proizvajalcev (termin se vsebinsko loči od termina »organizacije proizvajalcev«, ki so oblika organiziranja v intenzivni oz. konvencionalni pridelavi). Iz PRP 2007-2013 – OS-i 1 imajo kmetje možnost koriščenja sredstev za ta namen iz treh ukrepov: dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom, podpora kmetom, ki sodelujejo v shemah kakovosti hrane in podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje, ki so vključeni v sheme kakovosti.

Program KOP omogoča koriščenje finančnih sredstev za tri skupine oz. vsebinske sklope (tako je tudi njihov namen v osnovi različen):

- poleg cilja „zmanjšanja negativnih vplivov kmetijstva na okolje“ so ukrepi iz prve skupine namenjeni pridelavi hrane višje kakovosti (vse vrste integrirane pridelave, ekološka pridelava, ohranjanje kolobarja),
- cilji druge skupine so „ohranjanje naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne krajine“ in so namenjeni ohranjanju kmetijske dejavnosti z namenom ohranjanja izgleda kulturne krajine in preprečevanja zaraščanja,
- cilji tretje skupine „varovanje zavarovanih območij“ so namenjeni ohranjanju kmetovanja na zavarovanih območjih različnih kategorij, kot so vodovarstvena območja in območja Nature 2000.

Večina kmetijskih gospodarstev izvaja ukrepe v okviru prve (ekološko kmetovanje !) in druge (sonaravna reja domačih živali) skupine KOP. Glede na to, da je predvidena regresivna lestvica izplačil, je nujno usmerjanje pridelave tudi z namenom organiziranega trženja (ekstenzivna reja govedu, reja drobnice).

Naslednji izredno pomemben vidik vključevanja v sonaravne oblike kmetovanja je velika turistična naravnost regije. Ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja in kontroliran način pridelave hrane, omogočata povečevanja avtentičnosti turistične ponudbe pri raznovrstnih prehranskih izdelkih. Pomenita tudi možnost širjenja »mehkega turizma«, povečevanja števila turistov, ki bodo posebej naklonjeni tovrstnemu kmetovanju. **Na ta način se bo lahko povečala tudi neposredna prodaja raznovrstnih izdelkov na kmetijah.** Tak način razvoja bo hkrati omogočal tudi pridobivanje dodatnega dohodka na kmetijah skozi raznovrstne storitvene dejavnosti (vzdrževanje krajine) in turistični ponudbi (izredna aktivnost društev - tradicionalni običaji).

Uspešnost razvoja se bo v prihodnosti odvisna tudi od sposobnosti koriščenja sredstev iz Evropskega sklada za razvoj podeželja (ESRP). Poleg učinkovite priprave slehernega posameznika in občine za možnost koriščenja finančnih sredstev, osnovo za to predstavljajo tudi dobra partnerstva (tržna organiziranost v okviru »shem višje kakovost«, vključevanje v Lokalne akcijske skupine (LAS) – LEADER) za območje celotne regije ter učinkovite organizacijske oblike, ki bodo finančno sposobne koriščenja teh sredstev (zmožnost lastnega sofinanciranja).

10. NAČRT URESNIČEVANJA STRATEGIJE RAZVOJA KMETIJSTVA IN PODEŽELJA

V pregl. 20 so navedeni merljivi indikatorji načrtovane strategije razvoja kmetijstva in podeželja na območju občine Semič. Navedeni indikatorji so kombinacija predvidenih trendov razvoja opredeljenih v poglavju 7. Nivo doseženih indikatorjev bo odvisen tudi od uspešnosti koriščenja finančnih transferjev iz naslova ukrepov SKP na lokalnem, regionalnem, državnem in evropskem nivoju.

Preglednica 20: Realizacija posameznih ciljev strategije razvoja kmetijstva in podeželja v občini Semič na osnovi indikatorjev

INDIKATOR	VREDNOSTI	
	Izhodiščna 2006 oz. 2007	Pričakovana 2013
1. Indikatorji na nacionalnem nivoju (v skladu s PRP 2007-2013)		
a) Produktivnost v kmetijstvu (BDP/PDM oz. na zaposlenega)	5.500 EUR	7.400 EUR
b) BDP na podprtih gospodarstvih		povečanje 20%
2. Indikatorji na nivoju občine SEMIČ		
a) Število KMG, ki vlagajo zahteve za plačila iz ukrepov SKP	267	240
b) Površina kmetijskih zemljišč v ha - obdelana kmetijska zemljišča (ocena KSS) - za katera so vlagani zahtevki za plačila	2400 1700 (70,8%)	2400 1900 (79,2%)
c) Vključenost v KOP - število KMG - kmetijske površine v ha - integrirana pridelava (ha) - ekološka pridelava – ha/delež kmetijskih površin	85 (31,8%) 852 (50,1%) 6,3 391 (23,0%)	85 1.050 6,3 490
d) Priznane sheme višje kakovosti		
e) Uspešna prijave na razpise ESRP - investicije v primarno kmetijsko pridelavo - investicije – gozdarstvo (mehanizacija) - gozdne ceste (km) - gozdne vleke (km) - dopolnilne in dodatne dejavnosti na KMG - diverzifikacija na podeželju v nezemeljske dejavnosti - mladi prevzemniki - zgodnje upokojevanje	4 0 0 0 2 0 0 0	20 12 gozdarskih traktorjev 15 20 3 5 5 2
f) Zemljiške operacije - arondacije (individualne)	18,5 ha letno	20,0 ha letno
g) Število kmetij z registriranimi dopolnilnimi dejavnostmi na kmetijah	11	20
h) Število delovnih mest v primarni kmetijski pridelavi	9	9
i) Trendi v posameznih kmetijskih panogah - prireja mleka (letno litrov) - prireja mesa – govedoreja (stalež plem. živali) - prireja mesa – drobnica (stalež plem. živali) - prireja mesa – konji (stalež plem. živali) - pridelava sadja: - intenzivni (ha) - ekstenzivni (ha) - vinogradništvo (ha)	43.600 150 živali 1900 živali 102 živali 3,0 100 126	40.000 250 živali (planine) 2100 živali 150 živali 5,0 100 126
j) – obnova, nega in varstvo gozdov (površina v ha in število vlagateljev) - umetna obnova s sajenjem - naravna obnova - nega - varstvo pred divjadjo in podlubniki (dnin in vlagateljev)	2,3 14 16	20 ha (100 vlagateljev) 150 ha (200 vlagateljev) 200 ha (300 vlagateljev) 300 dnin (50 vlagateljev)

Obrazložitev:

- Indikatorji za leto 2006 oz. 2007 ponazarjajo trenutno stanje oz. pomembnejše kazalce stanja kmetijstva v občini v letu 2007. Indikatorji v letu 2013 prikazujejo želeno in pričakovano vednost istih kazalcev v letu 2013. Predvideni indikatorji v letu 2013 bodo doseženi ob uspešnem črpanju finančnih sredstev tako na lokalnem kot nacionalnem/evropskem nivoju.

Legenda:

- 1 a-b: višina indikatorjev je povzeta po PRP RS 2007-2013

- 2 b: za izhodiščno vrednost so zajeta zemljišča, za katera se že v sedanjem obdobju izvajajo različna plačila iz naslova ukrepov SKP – predvidevanja so, da se bo delež teh površin povečeval, vsekakor pa bo to odvisno od možnosti pridobitve dodatnih plačilnih pravic,

- 2 i: tako povečan obseg registracij dopolnilnih dejavnosti povezujemo predvsem z vrstami dopolnilnih dejavnosti, ki so povezane z gozdarstvom, turizem na kmetiji in drugimi dovoljenimi dejavnostim kmetijske pridelave

11. PREDLOG IN OBRAZLOŽITEV PROGRAMOV FINANČNIH POMOČI NAMENJENIH KMETIJSTVU, GOZDARSTVU IN PODEŽELJU V OBČINI SEMIČ

Na osnovi analize stanja kmetijstva v občini Semič (poglavja 4-6, str. 9-19), ob hkratnem upoštevanju predloženih strateških dokumentov na nivoju države (Program razvoja podeželja RS 2007–2013) in regije (Regionalni razvojni program regije JV Slovenije 2007-2013), strokovnih smernic možnosti razvoja posameznih kmetijskih panog v občini ter razpoložljivih proračunskih sredstev občine Semič namenjenih razvoju kmetijstva, predlagamo osnovna izhodišča pri oblikovanju proračunskih postavk kmetijskega dela proračuna občine Semič.

Pri načrtovanju delitve občinskih proračunskih sredstev predlagamo dva vsebinska programa financiranja namenjena kmetijskim gospodarstvom:

- I. Strukturni ukrepi z namenom izboljšanja konkurenčne sposobnosti kmetij (primarna kmetijska pridelava).**
- II. Dvig dodane vrednosti in kakovosti v primarni kmetijski pridelavi in diverzifikacija nekmetijskih dejavnosti na podeželju z namenom ohranjanja in povečevanja delovnih mest na podeželju (dopolnilne in dodatne dejavnosti na podeželju).**

in štiri sklope podpor namenjenih širšemu krogu podeželskega prebivalstva:

- III. Zagotavljanje tehnične podpore v kmetijskem in gozdarskem sektorju (izobraževanje, usposabljanje,...).**
- IV. Izvajanje lokalne razvojne strategije.**
- V. Obnova in razvoj vasi.**
- VI. Specifični razvojni programi na območju občine Semič.**

V nadaljevanju predlagane vsebine finančnih podpor s strani občine so upoštevana določila, da pomoči ne smejo biti dodeljene na področju tržno-cenovnega segmenta ukrepov SKP (Uredba 994/98 – osnovna) (kakršno koli dodeljevanje sredstev, ki bi lahko pomenilo izkrivljenje konkurence oz. privilegiranost na trgu), upoštevane so strateške usmeritve na področju podpor razvoja podeželja v ES (Uredba 1698/2005) in posledično sprejeti strateški dokument PRP RS 2007-2013 ter s 1.1.2007 sprejete Uredbe 1857/2006 in 1998/2006 (natančneje opisane v poglavju 2.2.3., str. 4) o dodeljevanju državnih pomoči. Upoštevana so tudi interna navodila podana s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Slovenije, novembra 2006 (pregl. 1, str. 5).

Pri dodelitvi državnih pomoči je potrebno upoštevati načelo kumulativnosti, kar pomeni, da se vsi zneski državnih pomoči (predstavljajo sredstva ES in državna sredstva, vključujoč finančna sredstva občin) seštevajo in ne smejo preseči 400.000 EUR v primarni kmetijski pridelavi in 200.000 EUR za področja dopolnilnih dejavnosti (predelava, trženje) v obdobju treh let na posamezno kmetijsko gospodarstvo oz. podjetje.

Na osnovi opredeljenih določil predlagamo naslednje postavke financiranja lokalne skupnosti:

Finančni instrumenti	Vrste pomoči - ukrepi
<i>A. Skupinske izjeme v kmetijstvu</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Naložbe v kmetijska gospodarstva za primarno proizvodnjo. 2. Pomoč za plačilo zavarovalnih premij. 3. Pomoč za zaokrožitev zemljišč.
<i>B. Splošna pravila za gospodarstvo</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Naložbe za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetijah. 2. Naložbe v opravljanje storitev in trženje proizvodov in storitev s kmetij.
<i>A in B</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zagotavljanje tehnične podpore v kmetijskem in gozdarskem sektorju
<i>C. Druge vrste pomoči</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Štipendiranje bodočih prevzemnikov kmetij. 2. Obnova in razvoj vasi. 3. Izvajanje pristopa LEADER.
<i>D. Specifični razvojni programi na območju občine*</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. PREPREČEVANJE ZARAŠČANJA NA NIŽINSKEM OBMOČJU OBČINE. 2. EKOLOŠKO KMETIJSTVO KOT MEHANIZEM ZA OPTIMALNO IZKORIŠČANJE KMETIJSKIH POVRŠIN IN PREPREČEVANJE ZARAŠČANJA. 3. NAČRTNO USMERJANJE KMETIJ V DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA OSNOVI ANALIZE TURISTIČNEGA POVPRASEVANJA NA OBMOČJU OBČINE IN REGIJE. 4. REVITALIZACIJA PLANIN. 5. ORGANIZACIJA TRŽNEGA ORGANIZIRANJA V OKVIRU SHEMA PRIDELAVE VIŠJE KAKOVOSTI.

* financiranje specifičnih razvojnih programov so poleg finančnih pomoči občine tudi finančna sredstva na nivoju regije (regionalne vzpodbude oz. Evropski regionalni razvojni sklad in drugih virov (npr. ESRP – LEADER).

Iz naslova »Druge vrste pomoči« se ukrepa »obnova in razvoj vasi« in »ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja« ne vključujeta izključno v proračunski del namenjen kmetijstvu, saj je namen namenom urejanja lokalne infrastrukture in izboljšanje (turistične) ponudbe na podeželju ter ohranjanju in izboljšanju dediščine na podeželju. Delež financiranja s strani proračunskih postavk namenjenih kmetijstvu v občini Semič se bo vezal na delež vsebin povezanih s kmetijstvom in gozdarstvom ob prijavi na projekte.

Postavka iz naslova »Izvajanje lokalnih razvojnih strategij«, ki se bo izvajala v okviru 4. OS-i LEADER, spada v kontekst kmetijskega proračuna in je namenjena sofinanciranju tehnične pisarne Lokalne akcijske skupine ter morebitni soudeležbi lokalnih skupnosti (občin) pri izvedbenih projektih.

Prav tako predlagamo, naj bodo podpore lokalne skupnosti za naložbe na kmetijskih gospodarstvih namenjene predvsem manjšim investicijam oz. tistim prijaviteljem, ki ne bodo dosegali praga minimalnega obsega višine investicije za nacionalne/državne razpise (predvidoma 50.000,00 EUR).

Z NAMENOM OHRANJANJA OBSTOJEČIH DELOVNIH MEST V PRIMARNI KMETIJSKI PRIDELAVI IN POVEČEVANJE ŠTEVILA DELOVNIH MEST Z DIVERZIFIKACIJO NEKMETIJSKIH DEJAVNOSTI NA PODEŽELJU, PRIDELAVE HRANE VIŠJE KAKOVOSTI IN OHRANJANJE TRADICIONALNEGA IZGLEDA KULTURNE KRAJINE (PREPREČEVANJE ZARAŠČANJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ), SOUDELEŽBE PRI IZVAJANJU LOKALNIH RAZVOJNIH STRATEGIJ IN OBNOVI IN RAZVOJU VASI, PREDLAGAMO POVEČANJE DELEŽA SREDSTEV NAMENJENIH KMETIJSTVU PROGRESIVNO NA 1,5 % VIŠINE PRORAČUNA OBČINE SEMIČ DO LETA 2013.

11.1. Obrazložitev finančnih pomoči glede na vire financiranja in pravne podlage financiranja

1. Skupinske izjeme za primarno kmetijsko pridelavo na osnovi Uredbe komisije (ES) št. 1857/2006 z dne 15.12.2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri državni pomoči za majhna in srednje velika podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo kmetijskih proizvodov

1. NALOŽBE V KMETIJSKA GOSPODARSTVA

(4.člen Uredbe komisije (ES) št. 1857/2006)

Splošni cilj: izboljšanje konkurenčnosti kmetijskih in gozdarskih gospodarstev – izboljšanje fizičnega in človeškega potenciala.

Posebni cilji:

- zmanjšanje proizvodnih stroškov,
- izboljšanje in preusmeritev proizvodnje,
- izboljšanje kakovosti,
- izboljšanje naravnega okolja,
- higienskih razmer,
- uvajanje standardov za dobro počutje živali.

Opis in obseg ukrepa ter upravičeni stroški:

Podpore bodo dodeljene proizvodnim naložbam v lastno primarno pridelavo kmetijskih proizvodov, ki jih opredeljuje Priloga I in spadajo v naslednje sektorje kmetijske pridelave: mleko, meso, jajca, med, vino, sadje in zelenjava, hmelj, okrasne rastline in grmovnice, semena in semenski material. Predmet podpore so naslednje proizvodne naložbe:

A) MODERNIZACIJA KMETIJSKIH GOSPODARSTEV – PREDNOST PRI TOVRSTNIH NALOŽBAH NAJ IMAJO NALOŽBE ZA UREDITEV HLEVOV Z NAMENOM IZVAJANJA STANDARDA ZA DOBRO POČUTJE ŽIVALI

a) Naložbe v adaptacijo ali izboljšanje nepremičnin povezanih s primarno kmetijsko pridelavo (hlevi in skladišča za krmo) s pripadajočo notranjo opremo (oprema za krmljenje, molžo, izločke, oprema za skladiščenje krme) za prirejo mleka, jajc, mesa in medu:

- stroški adaptacije hlevov s pripadajočimi stroški hlevske opreme,
- stroški nakupa in montaže nove tehnološke opreme za krmljenje, molžo in izločke,
- nakup materiala, opreme in stroški izgradnje skladišč za krmo.

b) Nakup mehanizacije in opreme za potrebe v kmetijstvu in gozdarstvu:

- stroški nakupa kmetijske priklopne mehanizacije za rastlinsko pridelavo kot so: škropilnice, pršilniki, česalniki, zgrabljalniki, okopalniki,
- stroški nakupa nove mehanizacije in opreme za delo v gozdu.

c) Prva postavitvev oz. prestrukturiranje obstoječih trajnih nasadov:

- stroški priprave izvedbenega načrta za zasaditev novega sadnega nasada, stroški priprave zemljišča, nakup opreme, nakup mrež za ograjo,
- stroški nakupa večletnega sadilnega materiala, razen jagod.

d) Nakup in postavitvev rastlinjakov in plastenjakov:

- stroški nakupa in montaže rastlinjaka in plastenjaka.

f) Nakup in postavitvev mrež proti toči:

- stroški nakupa in postavitve mrež proti toči.

g) Naložbe v objekte, vključno s pripadajočo opremo za pridelavo, skladiščenje in pripravo za trg:

- stroški opreme za skladiščenje kmetijskih proizvodov oz. hladilnih prostorov za kmetijske proizvode.

B) UREJANJE PAŠNIKOV IN IZVEDBA AGROMELIORACIJSKIH DEL KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

h) Naložbe v urejanje pašnikov in manjša agromelioracijska dela, ki ne pomenijo večjih posegov v prostor ter urejanje dostopov:

1) - stroški ureditve pašnikov:

- stroški nakupa opreme za ograditev pašnikov z električno ali leseno ograjo in pregraditev pašnika na pašne čredinke,
- stroški nakupa opreme za ureditev napajališč za živino.

2) - stroški izvedbe manjših agromelioracijskih del kmetijskih zemljišč z namenom odstranjevanja skal, zarasti, ravnanja zemljišča, nasipanja, obnove večletne travne ruše z dosejevanjem semena travno deteljnih mešanic, apnenja:

- stroški strojnih storitev,
- stroški apnenja – strojne storitve in material,
- lastni prispevek v delu na osnovi izjave pristojne strokovne službe o potrebnem obsegu del do 20% vrednosti naložbe.

3) – stroški urejanja, obnove in izgradnje dovoznih poti:

- stroški strojnih storitev.

Pogoji financiranja:

- bruto intenzivnost pomoči: - do 50% upravičenih stroškov na območjih z omejenimi dejavniki, - v primeru, da uveljavlja delež pomoči mladi kmet, je delež javnega financiranja za 10% višji.

- najmanjši/največji znesek pomoči:

Najvišji znesek dodeljene pomoči posameznemu podjetju ne sme preseči 400.000 EUR v obdobju treh proračunskih let oz. 500.000 EUR na območjih z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo.

2. POMOČ ZA PLAČILO ZAVAROVALNIH PREMIJ

(12. člen Uredbe komisije (ES) št. 1857/2006)

Cilj: - obvladovanje tveganj in kriz na malih in srednje velikih podjetjih v primarni kmetijski pridelavi.

Opis in obseg ukrepa ter upravičeni stroški:

Podpore bodo namenjene doplačilu zavarovalnih premij z namenom kritja izgub, ki jih povzročajo neugodne vremenske razmere (za rastline) in bolezni (živali, rastline, napad škodljivcev). Predmet podpore je:

- sofinanciranje zavarovalnih premij za zavarovanje izgub, ki jih povzročijo vremenske razmere in izgub, ki jih povzročijo bolezni živali ali napad škodljivcev.

Pogoji financiranja:

- bruto intenzivnost pomoči: do 10% zavarovalne premije, če kmet uveljavlja sofinanciranje na nacionalnem nivoju

3. POMOČ ZA ZAOKROŽITEV ZEMLJIŠČ (ARONDACIJO)

(13. člen Uredbe komisije (ES) št. 1857/2006)

Cilji: - zmanjšanje proizvodnih stroškov,

- omogočanje ustanavljanja gospodarsko uspešnih kmetijskih gospodarstev.

Opis in obseg ukrepa ter upravičeni stroški:

Podpore bodo namenjene kritju stroškov zamenjave parcel kmetijskih zemljišč z namenom zaokroževanja posesti. Predmet podpore je:

- kritje stroškov pravnih in upravnih postopkov, vključno s stroški pregleda.

Pogoji financiranja:

- bruto intenzivnost pomoči: do 100% dejansko nastalih stroškov.

2. Za področje gospodarstva v povezavi z dopolnilnimi dejavnostmi ter trženjem na kmetijskih gospodarstvih na osnovi Uredbe komisije (ES) št. 1998/2006 z dne 15.12.2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči »de minimis«

4. NALOŽBE V DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJAH

(2. člen Uredbe komisije (ES) št. 1998/2006)

Splošni cilj: - izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podeželju, izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega, živilskega in gozdarskega sektorja.

Posebni cilji: - dvig dohodkovne ravni kmečkih gospodinjstev,
- ohranjanje ter ustvarjanje novih delovnih mest,
- spodbujanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov.

A) NALOŽBE V DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJAH – PREDELAVA IN PRODAJA KMETIJSKIH PRIDELKOV IN TURIZEM NA KMETIJI

Namen oz. opis ukrepa ter upravičeni stroški:

Namen ukrepa je ohranjanje ter ustvarjanje novih delovnih mest na podeželju, popestritev turistične ponudbe ter povečevanje lokalne oskrbe s prehranskimi izdelki. Predmet podpore so naslednje naložbe:

a) - naložbe v predelavo kmetijskih proizvodov na kmetijah opredeljeni v Prilogi I o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (Uradni list RS, št.61/2005) kot so: sadje, zelenjava, žita, mleko, meso, les, zelišča, med, čebelji izdelki;

- stroški v zvezi z izgradnjo ali obnovo objekta,
- stroški nakupa strojev in tehnološke opreme vključujoč z računalniško programsko opremo,
- splošni stroški – pravni in upravni;

b) – turizem na kmetiji;

- stroški v zvezi z izgradnjo ali obnovo objekta,
- stroški nakupa strojev in tehnološke opreme vključujoč z računalniško programsko opremo,
- splošni stroški – pravni in upravni;

c) - naložbe v neposredno prodajo kmetijskih pridelkov in kmetijskih pridelkov, ki jih druga kmetija proizvaja v skladu s predpisi o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji;

- stroški v zvezi z izgradnjo ali obnovo objekta,
- stroški nakupa strojev in tehnološke opreme vključujoč z računalniško programsko opremo,
- splošni stroški – pravni in upravni;

d) – dejavnost (storitve in izdelki), povezani s tradicionalnimi znanji na kmetiji; domača obrt;

- stroški v zvezi z izgradnjo ali obnovo objekta,
- stroški nakupa strojev in tehnološke opreme vključujoč z računalniško programsko opremo,
- splošni stroški – pravni in upravni.

B) NALOŽBE V DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJAH – OPRAVLJANJE IN TRŽENJE PROIZVODOV IN STORITEV S KMETIJ

e) – naložbe namenjene neposredni prodaji proizvodov na kmetijah in izven kmetije:

- stroški v zvezi z izgradnjo ali obnovo prostorov za predelavo in trženje kmet. proizvodov,
- stroški nakupa strojev in tehnološke opreme za prodajo in predelavo kmet. proizvodov,
- splošni stroški – pravni in upravni.

Pogoji financiranja:

bruto intenzivnost pomoči

- do 50% upravičenih stroškov

Skupna pomoč »de minimis«, dodeljena kateremu koli podjetju, ne sme presegati 200.000 € bruto v katerem koli obdobju treh proračunskih let.

5. TEHNIČNA PODPORA V KMETIJSKEM IN GOZDARSKEM SEKTORJU

(12. člen Uredbe komisije (ES) št. 1857/2006 in 2. člen Uredbe komisije (ES) št. 1988/2006)

Cilji:

- izboljšanje učinkovitosti in strokovnosti v kmetijstvu in gozdarstvu,

- dvig usposobljenosti oseb v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu,
- krepitev človeških virov.

Opis in obseg ukrepa ter upravičeni stroški:

Podpore bodo namenjene izobraževanju, usposabljanju, informiranju in izmenjavi znanj ter sodelovanju med kmeti in njihovimi družinskimi člani. Prav tako bo ukrep namenjen podporam namenjenim svetovalnim storitvam tretjih strani (vendar ne za storitve, ki spadajo med trajne in občasne dejavnosti, kot so operativni stroški podjetja kot npr. davčno svetovanje, redne pravne storitve ali oglaševanje), promociji kmetijstva in gozdarstva ter z njimi povezanimi dejavnosti ter razširjanju znanstvenih dognanj. Predmet podpore so naslednje aktivnosti:

A) USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE KMETOV V OKVIRU DRUŠTVENE DEJAVNOSTI

- stroški programov izobraževanj in usposabljanj,
- stroškov organizacije tekmovanj, razstav in sejmov,
- stroški promocije – publikacije, katalogi, spletišča, ki predstavljajo dejanske podatke o proizvajalcih iz dane regije ali proizvajalce danega proizvoda, če so informacije in predstavitve nevtralne in imajo zadevni proizvajalci enake možnosti, da se predstavijo v publikaciji (kritje stroškov priprave in tiska katalogov, kritje stroškov vzpostavitve internetne strani).

B) IZOBRAŽEVANJE, USPOSABLJANJE IN INFORMIRANJE KMETOV IN NJIHOVIH DRUŽIN

- stroški svetovalnih storitev, ki ne spadajo med trajne ali občasne dejavnosti niti niso v zvezi z običajnimi operativnimi stroški podjetja, npr. rutinsko davčno svetovanje, redne pravne storitve ali oglaševanje,
- stroški organizacije forumov za izmenjavo znanj med gospodarstvi, tekmovanj, razstav in sejmov ter sodelovanje na njih (stroški udeležbe, izdaje publikacij, najem in oprema razstavnih prostorov, materialni stroški priprave in dostave izdelkov za razstave, ocenjevanja pridelkov),
- stroški promocije – publikacij, katalogov, spletišč ki predstavljajo dejanske podatke o proizvajalcih iz dane regije ali proizvajalcev danega proizvoda, če so informacije in predstavitve nevtralne in imajo zadevni proizvajalci enake možnosti, da se predstavijo v publikaciji (kritje stroškov priprave in tiska katalogov, kritje stroškov vzpostavitve internetne strani).
- stroški priprave strokovnih in vsebinskih podlag z namenom partnerskega sodelovanja različnih institucij in podjetij za izboljšanje konkurenčnosti kmetijskih in gozdarskih podjetij (organizacija in priprava projektov za prijavo na razpise Skupnosti).

Stroški na področju širjenja znanstvenih dogajanj – pod C (prikazi in demonstracijski poskusi, delavnice, forumi in predavanja za širšo javnost) pod pogojem, da posamezna podjetja, znamke ali razen za proizvode iz Uredbe Sveta (ES) št.510/2006- poreklo niso imenovani.

Pogoji financiranja:

- bruto intenzivnost pomoči:
- pomoč lahko krije do 100% stroškov;
- pomoč se dodeli v obliki subvencioniranih storitev in ne sme vključevati neposrednih plačil v denarju proizvajalcem;
- kadar je tehnična pomoč namenjena upravičencem za dejavnost predelave in trženja kmetijskih in nekmetijskih proizvodov, se upošteva določila pravil »de minimis« za gospodarstvo.

3. Druge vrste pomoči

6. ŠTIPENDIRANJE BODOČIH PREVZEMNIKOV KMETIJ

Splošni cilj:

- izboljšati izobrazbeno raven prebivalcev podeželja.

Posebni cilji:

- spodbujanje izobraževanja potencialnih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev,
- dvigniti usposobljenost oseb v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu,
- višanje izobrazbene ravni za področje kmetijstva.

Namen oz. opis ukrepa ter upravičeni stroški:

Namen ukrepa je finančna pomoč pri izobraževanju učencev, ki so predvideni za naslednike kmetij. Prav tako je namen ukrepa sofinanciranje usposabljanja odraslih udeležencev izobraževanja, prevzemnikov kmetij, za kmetijske poklice.

Pogoji financiranja:

- višina pomoči na upravičenca je določena z razpisnimi pogoji.

7. IZVAJANJE PRISTOPA LEADER (63. člen Uredbe komisije (ES) št. 1698/2005)

Splošni cilj: - izboljšati ekonomsko socialni položaj na podeželju,
- ozaveščanje lokalnega prebivalstva o pobudi LEADER.

Posebni cilji: - spodbujanje lokalnega prebivalstva pri ustanavljanju lokalnih akcijskih skupin (LAS),
- inovativni pristop k ustvarjanju novih delovnih mest,
- povečati inovativnost in razvoj novih proizvodov ter uvajati nove proizvodne tehnologije,
- dvigniti usposobljenost oseb v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu.

Namen oz. opis ukrepa ter upravičeni stroški:

Podpora iz tega ukrepa bo namenjena za dejavnosti usposodovitve in delovanja LAS z namenom izvajanja lokalnih razvojnih strategij, animaciji in izobraževanju prebivalstva z namenom vključevanja, aktivnega sodelovanja ter vzpostavljanja lokalno-zasebnega partnerstva. Namen ustanovitve LAS je priprava kvalitetnih izvedbenih projektov na nivoju občine in regije na osnovi javno-zasebnega partnerstva z namenom ustvarjanja pogojev za nova delovna mesta. Predmet podpore bodo naslednje aktivnosti:

- a) - delovanje LAS:
- sofinanciranje dela in materialnih stroškov tehnične pisarne LAS;
- b) - izvedbeni projekti LEADER:
- sofinanciranje projektnih aktivnosti v primeru, da bo občina partner pri prijavljenem projektu.

Upravičenci:

pod a): priznana tehnična pisarna LAS,

pod b): v primeru odobrenega projekta in sklenjenega javno-zasebnega partnerstva.

Pogoji financiranja:

pod a): tretjinski delež potrebnega sofinanciranja na lokalnem nivoju,

pod b): višina je odvisna od predvidenega partnerskega deleža v projektu odobrenem na nivoju LAS.

8. OBNOVA IN RAZVOJ VASI (ukrep 322, PRP RS 2007-2013)

Splošni cilj: - izboljšati kvaliteto bivanja na podeželju.

Posebni cilji: - urejanje skupnih površin in objektov za različne namene.

Namen oz. opis ukrepa ter upravičeni stroški:

Namen ukrepa je izboljšanje življenjskih pogojev v podeželskih skupnostih z razvojem neekonomskih dobrin. Z razvojem in obnovo vasi je namen prispevati k privlačnosti vaškega okolja kot bivanjskega prostora in potenciala za razvoj drugih dejavnosti, še posebej turizma. Predmet podpore bodo naslednje aktivnosti:

- ureditev prostorov za trženje lokalnih pridelkov,
- stroški adaptacije in opreme prostorov za trženje lokalnih pridelkov in splošni stroški.

Pogoji financiranja:

- do 50% predračunske vrednosti v primeru, da je vsebina prijave iz področja kmetijstva, živilstva ali gozdarstva

4. SPECIFIČNI RAZVOJNI PROGRAMI NA OBMOČJU OBČINE

1. PREPREČEVANJE ZARAŠČANJA NA NIŽINSKEM OBMOČJU OBČINE.

Obrazložitev:

Gozdnatost na območju občine dosega že 77%, kar je tudi po mnenju gozdarske stroke zgornja meja za ohranjanje tradicionalnega izgleda kulturne krajine. Podatki prav tako kažejo, da je intenzivnost

zaraščanja v nižinskih predelih kar 2,0% (Kočevski rog 0,2% in višje lege 2,4%). V primeru navedenega trenda zaraščanja bo čez deset let gozdnatost na območju občine že 79%.

Sodelujoči oz. partnerji v projektu:

Občina Semič, strokovne službe KGZS-zavod NM in ZRSG-Območna enota Novo mesto, lastniki zaraščenih parcel

Cilj programa:

- ohranjanje proizvodne funkcije kmetijskih zemljišč v nižinskih predelih
- zmanjšanje deleža zaraščanja kmetijskih površin v nižinskih predelih

Aktivnosti:

- analiza zaraščenosti kmetijskih površin v nižinskih predelih (število in površina zaraščenosti ter stopnja zaraščenosti posameznih površin),
- aktivno delo z lastniki zaraščenih kmetijskih površin – priprava potrebnih soglasij za čiščenje teh površin,
- čiščenje zaraščenih površin v nižinskih predelih,
- iskanje oz. usmeritve za kmetijsko rabo teh površin (priprava tehnoloških parametrov, organizacija najema,....).

Viri financiranja:

- občina in lastniki/najemniki parcel za agromelioracijska dela v sklopu »Pravilnika za dodeljevanje pomoči za ohranjanje razvoja kmetijstva in podeželja v občini Semič«,
- občina – izvedba čiščenja,
- občina in strokovne službe - izvedba programa.

2. EKOLOŠKO KMETIJSTVO KOT MEHANIZEM ZA OPTIMALNO IZKORIŠČANJE KMETIJSKIH POVRŠIN IN PREPREČEVANJE ZARAŠČANJA.

Obrazložitev:

Na območju občine se že na 391 ha kmetijskih zemljišč izvaja ekološko kmetovanje. Glede na strukturo (prevladujoče travinje) in kvaliteto (kraško območje) kmetijskih zemljišč, vključevanje v ekološko kmetovanje omogoča optimalnejše izkoriščanje obstoječih kmetijskih površin: vključitev v ekološko kmetovanje pomeni višja plačila na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi. Glede na to, da na večini kmetij v prihodnosti ne pričakujemo intenzifikacije kmetijske pridelave vključevanje v ekološko kmetovanje pomeni poleg optimalnega izkoriščanja kmetijskih površin povečanje prihodka na kmetijah in pridelava hrane v okviru shem višje kakovosti.

Sodelujoči oz. partnerji v projektu:

Občina Semič, strokovne službe KGZS-zavod NM, nosilci KMG na območju občine

Cilj programa:

- optimalno izkoriščanje kmetijskih površin in preprečevanje zaraščanja kmetijskih površin,
- povečevanje dohodka na KMG,
- povečevanje obsega pridelave v okviru shem višje kakovosti.

Aktivnosti:

- načrtno usmerjanje KMG v ekološko kmetovanje (animacije, izobraževanje),
- izobraževanje glede tehnoloških parametrov ekološke pridelave,
- priprava in usmerjanje oz. usposabljanje kmetij za prodajo ekoloških pridelkov na kmetijah,
- pomoč pri organizaciji in vključevanju KMG v skupine proizvajalcev,
- prikaz in ogled dobrih praks.

Viri financiranja:

- ESRP – ob vključevanju v sheme kakovosti (ekološko kmetijstvo) pri pridelavi hrane
- občina in strokovne službe, nosilci KMG - izvedba programa.

3. NAČRTRNO USMERJANJE KMETIJ V DOPOLNILNE IN DODATNE DEJAVNOSTI NA KMETIJAH NA OSNOVI ANALIZE TURISTIČNEGA POVPRASEVANJA NA OBMOČJU OBČINE IN REGIJE.

Obrazložitev:

Glede na predstavljeno strukturo kmetijske pridelave, je na območju občine le malo KMG, ki bodo tudi v prihodnosti še lahko ohranjale nivo dohodka s primarno kmetijsko pridelavo. Ob načrtnem nadaljnjem usmerjanju KMG v dopolnilne dejavnosti tako omogoča zagotavljanje primerne

dohodka na profesionalnih kmetijah, pa tudi možnost pridobivanja novih delavnih mest. Le to pa je mogoče na osnovi zagotavljanja ponudbe oz. povpraševanja skozi celotno obdobje leta. Posamezne analize s področja turizma namreč kažejo, da je zasedenost kapacitet še največja na turizmih na kmetijah, vendar pa le 33%. Prav tako nekateri podatki navajajo, da večina turistov občino Semič in Belo krajino obišče v poletnih mesecih. Raznovrstnost ponudbe preko dopolnilnih in dodatnih dejavnosti (kmetijski in nekmetijski viri) pomenijo tudi povečevanje atraktivnosti turistične ponudbe na območju občine Semič.

Sodelujoči oz. partnerji v projektu:

Občina Semič, TIC Črnomelj, ponudniki turističnih kapacitet v občini in regiji, strokovne službe KGZS-zavod NM, nosilci KMG na območju občine

Cilj programa:

- načrtno usmerjanje KMG v dopolnilne in dodatne dejavnosti na kmetijah na osnovi strateških usmeritev občine ter analize povpraševanja in strateških usmeritev turizma oz. turističnih ponudnikov na območju občine oz. širše,
- načrtno usmerjanje KMG v dopolnilne in dodatne dejavnosti na kmetijah – specializacija usmeritev na osnovi analize povpraševanj,
- dvig dodane vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom,
- ohranjanje in povečevanje delovnih mest na območju občine.

Aktivnosti:

- analiza turističnega povpraševanja na območju občine in regije,
- animacija in načrtno usmerjanje KMG v dopolnilne in dodatne dejavnosti – usmerjanje v specializirane dopolnilnih dejavnosti,
- individualno usposabljanje z namenom priprave prijavo na razpise ESRP,
- prikaz in ogled dobrih praks.

4. ORGANIZACIJA TRŽNEGA ORGANIZIRANJA V OKVIRU SHEM PRIDELAVE VIŠJE KAKOVOSTI.

Obrazložitev:

Večji del kmetijske pridelave na območju občine Semič je tržno neorganizirane – to velja tako za panoge, za katere na območju občine oz. Bele krajine obstajajo nosilci tržne organiziranosti (grozdje), kot za panoge kjer tovrstnih nosilcev ni (odkup jagnjet). Nadaljnje usmerjanje kmetij z namenom ohranjanja dohodkovnega položaja v posamezne kmetijske panoge, ki je največkrat povezano z povečevanjem obsega in specializacijo, bo odvisno tudi od učinkovitosti tržne organiziranosti. Glede na predstavljeno strukturo kmetijske pridelave je tržno organiziranje v okviru shem višje kakovosti pomembna konkurenčna možnost za ohranjanje proizvodne funkcije kmetijstva (ekološka pridelave) in obsežnejši razvoj dopolnilnih dejavnosti (podjetništva) na kmetijah (že zaščiteni kmetijski pridelki – belokranjska povitica, belokranjska pogača, prosta povitica, pa tudi zaščita vin). Učinkovitost tržne organiziranosti bo odvisno od aktivnosti že obstoječih ali novih nosilcev tržne organiziranosti.

Sodelujoči oz. partnerji v projektu:

Organizatorji odkupa, strokovne službe KGZS-zavod NM, nosilci KMG na območju občine

Cilj programa:

- povečanje deleža tržne organiziranosti,
- povečanje obsega kmetijske pridelave (v okviru shem višje kakovosti),
- ohranjanje obstoječih delovnih mest v primarni kmetijski pridelavi,
- ustanavljanje skupin proizvajalcev,
- ustvarjanje novih delovnih mest (dopolnilne dejavnosti).

Aktivnosti:

- podpore k organizaciji in delovanju skupin proizvajalcev,
- izdelave tehnoloških parametrov za še ne uvrščene izdelke v sheme višje kakovosti »jagenjček na ražnju«,
- nudenje infrastrukture.

5. REVITALIZACIJA PLANIN.

Obrazložitev:

Na območju planin so kmetijska zemljišča, ki niso v funkciji in bodo dolgoročno zarasla.

Sodelujoči oz. partnerji v projektu:

Iniciator programa je lahko lastnik navedenih kmetijskih zemljišč in gospodarskih poslopij.

Cilji programa:

- preprečevanje zaraščanja na območjih in območjih kočevarskih vasi,
- ohranjanje proizvodne funkcije kmetijskih zemljišč,
- povečevanje turistične ponudbe,
- zagotavljanje novih delovnih mest.

Aktivnosti:

- načrtna usmeritev za razvoj posameznih območij,
- izgradnja potrebne infrastrukture za območja primerna za turistični razvoj,
- diferenciacija razvoja posameznih področij (samo primarna kmetijska pridelava: npr. krave dojlje, konji, kombinacija s turistično ponudbo: npr. reja mlečnih pasem drobnice,...),
- opremljanje s potrebno infrastrukturo glede na predviden razvoj posameznih področij (npr. za območje usmerjeno v turizem – vodovod),
- aktivno iskanje zasebnega partnerstva pri dolgoročnejšem načrtovanju.